

Äidinkieli ja kirjallisuus Suomen kieli 3.-6.lk	3.lk välttävä osaaminen	3.lk hyvä osaaminen / 4.lk välttävä osaaminen	4. lk hyvä osaaminen / 5.lk välttävä osaaminen	5.lk hyvä osaaminen / 6.lk välttävä osaaminen	6.lk hyvä osaaminen
T1 opastaa oppilasta vahvistamaan taitoaan toimia rakentavasti erilaisissa viestintäympäristöissä ja ilmaisemaan mielipiteensä (L1, L2, L5)	Osaa kertoa pienessä ryhmässä havainnoistaan ja kokemuksistaan. Osaa ohjautusti kertoa mielipiteensä tutussa asiassa	Osaa kertoa ryhmässä havainnoistaan ja kokemuksistaan niin, että kuulijat pystyvät seuraamaan kerrontaa Osaa kertoa mielipiteensä tutussa asiassa	Osaa kertoa sekä kuvailla havaintojaan ja kokemuksiaan, niin että kuulijat pystyvät seuraamaan kerrontaa. Osaa ohjautusti perustella mielipidettään	Osaa kertoa mielipiteensä perusteluineen tutussa asiassa	Oppilas esittää ajatuksiaan ja ilmaisee mielipiteensä itselleen tutuissa viestintäympäristöissä.
T2 ohjata oppilasta huomaamaan omien kielellisten ja viestinnällisten valintojensa vaikutuksia ja huomioimaan toisten tarpeita ryhmäviestintätilanteissa (L1, L2, L3, L7)	Pystyy seuraamaan opettajan ja muiden oppilaiden kerrontaa ja keskustelua Harjoittelee katsekontaktin ottamista puhuessaan ja kuunnellessaan	Osallistuu keskusteluihin ja ryhmäviestintätilanteisiin Tunnistaa erilaisen äänenkäytön merkityksen viestintätilanteissa	Harjoittelee puheenvuoron käyttämistä keskustelutilanteessa Osaa ottaa katsekontaktin puhuessaan ja kuunnellessaan Osaa ohjautusti suunnitella ja toteuttaa pienen haastattelun	Käyttää puheenvuoron keskustelutilanteessa Osaa huomioida vastaanottajan viestintätilanteessa ja harjoittelee oman viestintätapaansa muuntelemista sen mukaan Harjoittelee muiden näkökulmien huomioimista	Oppilas hyödyntää äänenkäytön, viestien kohdentamisen ja kontaktinoton taitoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, osaa muunnella viestintätapaansa tilanteen mukaan ja pyrkii ottamaan muiden näkökulmat huomioon.
T3 ohjata oppilasta käyttämään luovuuttaan ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti erilaisissa viestintä- ja esitystilanteissa, myös draaman avulla (L1, L2, L4, L7)	Osallistuu ilmaisuharjoituksiin tutussa ryhmässä Harjoittelee liikkeen, ilmeiden ja eleiden käyttöä viestintätilanteissa	Harjoittelee erilaisten ilmaisukeinojen käyttöä Suunnittelee ja toteuttaa ohjautusti suullisen esitelmän tutulle yleisölle yksin tai osana ryhmää	Osaa ilmaista itseään suullisesti Suunnittelee ja toteuttaa suullisen esityksen tutulle yleisölle Harjoittelee valmistellun puheenvuoron pitämistä Osaa ohjautusti toteuttaa yhteisen esityksen (esim.kuunnelma)	Osaa ilmaista itseään kokonaisvaltaisesti Osaa ohjautusti suunnitella ja toteuttaa suullisen esityksen yleisölle Osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron	Oppilas osaa käyttää kokonaisilmaisun keinoja omien ideoidensa ja ajatustensa ilmaisemiseen ryhmässä, osaa pitää lyhyen valmistellun puheenvuoron tai esityksen sekä osallistuu draamatoimintaan.
T4 kannustaa oppilasta kehittämään myönteistä viestijäkuvaa sekä halua ja kykyä toimia erilaisissa, myös monimediasissa vuorovaikutustilanteissa (L1, L2, L3, L4)	Harjoittelee ottamaan vastaan palautetta omasta toiminnastaan	Ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan	Harjoittelee palautteen antamista muille suullisesti, kirjallisesti sekä sähköisissä ympäristöissä	Osaa ohjautusti antaa palautetta muille myös monimediasissa vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ottaa vastaan palautetta omasta toiminnastaan ja antaa palautetta muille.
T5 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoaan ja käyttämään tekstin ymmärtämisen strategioita sekä tarkkailemaan ja arvioimaan omaa lukemistaan (L1, L4, L5)	Lukee tekstejä sujuvasti mekaanisesti. Pystyy tekemään päätelmiä lukemastaan. Osaa ohjautusti vastata tekstistä esitettyihin, yksinkertaisiin kysymyksiin	Lukee sujuvasti ikäryhmälleen tarkoitettuja tekstejä. Osaa tehdä lukemastaan päätelmiä ja yhdistää niihin omia tietojensa ja kokemuksiansa Osaa vastata tekstistä esitettyihin yksinkertaisiin kysymyksiin Huomaa, jos ei ymmärrä lukemaansa	Lukee sujuvasti ikätasolle tarkoitettuja tekstejä Osaa vastata teksteistä tehtyihin kysymyksiin Löytää lyhyestä/tutusta tekstistä silmäilemällä kohdan, jossa kysytystä asiasta kerrotaan Huomaa, jos ei ymmärrä lukemaansa, ja pyrkii selvittämään asian	Jaksaa lukea pitkäjänteisesti lapsille ja nuorille suunnattuja tekstejä, sekä osaa kertoa niistä oleellimmat asiat Osaa ohjautusti arvioida omaa lukemistaan	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä ja käyttää tekstinymmärtämisen perusstrategioita sekä osaa tarkkailla ja arvioida omaa lukemistaan.
T6 opastaa oppilasta kehittämään monimuotoisten tekstien erittelyn, arvioinnin ja tulkitsemisen taitoja ja laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan sekä edistämään ajattelutaitojaan (L1, L2, L4, L5)	Pystyy tekemään päätelmiä lukemastaan Erottaa tieto- ja kertomustekstit toisistaan	Tunnistaa tieto- ja kertomustekstin tyypillisiä piirteitä Osaa ohjautusti selvittää itselleen vieraiden sanojen ja käsitteiden merkitystä	Tunnistaa ohjautusti yksinkertaisen kanta-aottavan tekstin Osaa selvittää itselleen vieraiden sanojen ja käsitteiden merkityksen	Tunnistaa erilaisia tekstilajeja ja osaa mainita joitakin niiden erityispiirteitä Tunnistaa kanta-aottavan tekstin ja mielipiteen Osaa ohjautusti käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa kehittämiseen	Oppilas tunnistaa joitakin kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kanta-aottavien tekstien kielellisiä ja tekstuaalisia piirteitä. Oppilas osaa käyttää tekstien tulkintataitoja oman ajattelunsa sekä sana- ja käsitevarantonsa kehittämiseen.
T7 ohjata oppilasta tiedonhankintaan, monipuolisten tiedonlähteiden käyttöön ja tiedon luotettavuuden arviointiin (L1, L4, L5)	Osaa käyttää ohjautusti sisällysluetteloa tai hakemistoa Harjoittelee tiedon etsimistä tekstistä esim. välitsikoiden ja kuvien avulla Harjoittelee sopivien hakusanojen käyttöä	Osaa ohjautusti etsiä tietoa erilaisista lähteistä Harjoittelee tiedon luotettavuuden arviointia Löytää ohjautusti sopivat hakusanat etsiessään tietoa	Löytää itsenäisesti tarvittavaa tietoa sopivista lähteistä Osaa ohjautusti arvioida tietolähteen luotettavuutta itselleen tutussa asiassa Löytää sopivat hakusanat etsiessään tietoa	Pystyy etsimään tarvitsemaansa tietoa painetuista ja sähköisistä lähteistä Osaa ohjautusti arvioida tietolähteen luotettavuutta	Oppilas käyttää tiedonhankinnassaan mediaa ja eri tekstiympäristöjä sekä tilanteeseen sopivia strategioita ja osaa jossain määrin arvioida tietolähteiden luotettavuutta.
T8 kannustaa oppilasta kehittämään kirjallisuudentuntemusta ja kiinnostustaan lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä kohtaan, luomalla	Osaa ohjautusti valita itselleen sopivaa luettavaa Lukee lapsille tarkoitettua	Osaa valita itselleen kiinnostavaa luettavaa Lukee lapsille tarkoitettua kirjallisuutta (vähintään kaksi teosta) Lukee otteita erilaisista lasten- ja nuortenkirjoista	Osaa valita itselleen sopivan haastavaa luettavaa Lukee monipuolisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta (otteita sekä joitakin kokonaisia teoksia)	Osaa valita oman taitotasonsa mukaista luettavaa ja kerto siitä kokemuksensa. Lukee monipuolisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua kirjallisuutta (otteita sekä kokonaisia teoksia)	Oppilas tuntee jonkin verran lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta, media- ja muita tekstejä ja osaa jakaa kokemuksiansa, myös monimediasissa ympäristössään.

mahdollisuuksia myönteisiin lukukokemuksiin ja elämyksiin, tiedonhalun tyydyttämiseen sekä lukukokemusten jakamiseen, myös monimediaisissa ympäristöissä (L1, L4, L5)	kirjallisuutta (vähintään yhden teoksen) Tutustuu lapsille tarkoitettuun kirjallisuuteen	Osaa ohjatusti jakaa lukukokemuksensa esimerkiksi kirjavinkkauksen kautta	Osaa kertoa mielipiteensä lukemastaan	Osaa kertoa lukemansa teoksen juonesta ja rakenteesta				
T9 rohkaista oppilasta ilmaisemaan kokemuksiaan, ajatuksiaan ja mielipiteitään ja vahvistamaan myönteistä kuvaa itsestään tekstien tuottajana (L1, L2, L4, L7)	Osaa kirjoittaa omista kokemuksistaan virkeitä	Osaa kirjoittaa omiin kokemuksiin perustuvan tarinan	Osaa ilmaista ajatuksiaan kirjoittamalla (esim. Päiväkirja, kirje) Kirjoittaa ohjatusti lyhyen tekstin oman mielipiteensä pohjalta.	Osaa ilmaista kokemuksiaan ja ajatuksiaan erilaisten tekstien avulla	Oppilas ilmaisee kokemuksiaan ja ajatuksiaan monimuotoisten tekstien avulla.			
T10 kannustaa ja ohjata oppilasta kieltämään ajatuksiaan ja harjoittelemaan kertovien, kuvaavien, ohjaavien ja yksinkertaisten kantaa ottavien tekstien tuottamista, myös monimediaisissa ympäristöissä (L1, L4, L5, L7)	Osaa ohjatusti kirjoittaa pienen tarinan Osaa ohjatusti otsikoida oman tekstinsä	Osaa ohjatusti kirjoittaa kertomuksen Tunnistaa kappalejaon Osaa otsikoida tekstinsä	Osaa kirjoittaa kertomuksen Osaa ohjatusti kirjoittaa tietotekstin Osaa ohjatusti jakaa tekstinsä kappaleisiin	Osaa kirjoittaa lyhyen tietotekstin Osaa ohjatusti kirjoittaa lyhyen kanta-aottavan tekstin Osaa jakaa tekstinsä kappaleisiin	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kanta-aottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.			
T11 ohjata oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja vahvistamaan kirjoitetun kielen ja tekstien rakenteiden ja oikeinkirjoituksen hallintaa (L1, L4, L5)	Osaa kirjoittaa helppoja ja tuttuja sanoja jo lähes virheettömästi Osaa käyttää kirjoituksessaan sanavälejä On alkanut käyttää lauseissa lopetusmerkkejä ja lauseen alussa isoa kirjainta Osaa tuottaa jonkin verran tekstiä tietokoneella	Osaa kirjoittaa kokonaisia virkeitä ja käyttää isoa kirjainta sekä lopetusmerkkiä Harjoittelee pilkun käyttöä lauseiden välissä Harjoittelee kirjoittamaan sujuvasti koneella	Osaa ohjatusti käyttää pilkkua pää- ja sivulauseen välissä Kirjoittaa luettavaa tekstiä käsin sekä koneella	Kirjoittaa monipuolisia virkeitä Käyttää välimerkkejä kirjoittaessaan Osaa käyttää vuorosanaviivaa Osaa käyttää persoona- ja aikamuotoja tekstin aikasuhteiden ilmaisussa Omaa tarvittavat näppäintaidot kirjoittaakseen tekstejä koneella	Kirjoittaa monipuolisia virkeitä Käyttää välimerkkejä kirjoittaessaan Osaa ohjatusti käyttää lainausmerkkejä Omaa tarvittavat näppäintaidot kirjoittaakseen tekstejä koneella	Oppilas kirjoittaa sujuvasti ja selkeästi käsin ja on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja. Oppilas tuntee kirjoitetun kielen perusrakenteita ja oikeinkirjoituksen perusasioita ja käyttää niitä oman tekstinsä tuottamisessa.		
T12 kannustaa oppilasta kehittämään tekstin tuottamisen prosesseja ja taitoa arvioida omia tekstejä, tarjota mahdollisuuksia tekstien tuottamiseen yhdessä, rakentavan palautteen antamiseen ja saamiseen, ohjata ottamaan huomioon tekstin vastaanottaja sekä toimimaan eettisesti verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen (L2, L4, L5, L6)	Osaa ohjatusti tehdä yksinkertaisen kuvasarjan tekstin kirjoittamisen tueksi Osaa ohjatusti kirjoittaa pienen tarinan esim. sarjakuvan pohjalta Osaa korjata tekstistään osoitetut kirjoitusvirheet	Osaa ohjatusti tehdä esim. kuvasarjan tai ajatuskartan tekstin kirjoittamisen tueksi Suunnittelee kirjoittamistaan Harjoittelee oman tekstinsä sekä muiden tekstien arviointia valmiiden kriteerien avulla Muokkaa ohjatusti tekstiään annetun palautteen pohjalta Tietää, mikä on lähde	Osaa ohjatusti tehdä yksinkertaisen suunnitelman tekstin kirjoittamisen tueksi Osaa itsenäisesti tai ryhmässä kirjoittaa tekstin suunnitelman pohjalta Osaa ohjatusti arvioida omaa ja muiden tekstejä valmiiden kriteerien pohjalta Harjoittelee lähteiden merkitsemistä	Osaa tehdä yksinkertaisen suunnitelman tekstin kirjoittamisen tueksi Osaa viimeistellä omaa tekstiään ohjatusti, palautteen pohjalta Osaa arvioida omaa ja muiden tekstejä valmiiden kriteerien avulla Ymmärtää, ettei saa esittää lainaamansa tekstiä omanaan Osaa ohjatusti merkitä lähteet	Oppilas tuntee ja osaa kuvailla tekstien tuottamisen perusvaiheita, osaa arvioida omia tekstejään ja tuottaa tekstejä vaihteittain yksin ja muiden kanssa sekä antaa ja vastaanottaa palautetta. Oppilas osaa merkitä lähteet tekstin loppuun, ymmärtää, ettei saa esittää lainaamaansa tekstiä omanaan ja käyttää verkossa toimimisen eettiset periaatteet.			
T13 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan, innostaa häntä tutkimaan ja tarkkailemaan kieltä ja sen eri variantteja ja harjaannuttaa käyttämään käsitteitä, joiden avulla kielestä ja sen rakenteista puhutaan ja auttaa ymmärtämään kielellisten valintojen vaikutuksia (L1, L2, L4)	Tunnistaa yksinkertaisia kielen käsitteitä kuten piste, kysymysmerkki, pilkku, otsikko Tietää, että sanoja voidaan luokitella Osaa esimerkin avulla kertoa sanaluokista	Tunnistaa kielen käsitteitä Tunnistaa substantiivit, adjektiivit ja verbit Osaa vertailla adjektiiveja	Käyttää ohjatusti yksinkertaisia kielen käsitteitä Tunnistaa pääsääntöisesti nominin, verbin ja taipumattomat sanat Tunnistaa oman murteen erityispiirteitä	Käyttää yksinkertaisia kielen käsitteitä Osaa taivuttaa nomineja ja verbejä tuttuun muotoihin Tunnistaa nominien ja verbiin taivutusmuotoja Osaa nimetä joitakin oman murteen erityispiirteitä	Käyttää yksinkertaisia kielen käsitteitä Osaa taivuttaa nomineja ja verbejä Tunnistaa eroja puhekielen, kirjakielen ja yleiskielen välillä	Käyttää oppimiaan käsitteitä Osaa taivuttaa nomineja joissain sijamuodoissa Osaa pääsääntöisesti taivuttaa verbejä aika- ja persoonamuodoissa	Käyttää oppimiaan kielen käsitteitä Tunnistaa verbiin persoona- ja aikamuodot Osaa taivuttaa nomineja sijamuodoissa Tunnistaa ja osaa nimetä lauseenjäseniä Kirjoittaa selkeää yleiskieltä	Oppilas tekee havaintoja ja osaa kuvailla tekstien kielellisiä piirteitä ja käyttää oppimiaan käsitteitä puhuessaan ja kirjoittaessaan niistä.

T14 kannustaa oppilasta laajentamaan tekstivalikoimaansa ja lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuharrastukseen ja lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön (L2, L4, L5, L7)	Lukee lukutaitoan vastaavan lastenkirjan Osaa lainata ohjatusti kirjastosta kirjan	Lukee lukutaitoan vastaavan lastenkirjan ja kertoo siitä suullisesti tai kirjallisesti Osaa lainata kirjastosta kirjan	Lukee lukutaitoan vastaavan lastenkirjan ja keskustelee ohjatusti ajatuksistaan kirjaan liittyen Jakaa lukukokemuksensa muiden kanssa sovitulla tavalla	Löytää itselleen mieluista ja haastavaa luettavaa Jakaa lukukokemuksiaan suullisesti ja kirjallisesti Oppilas on tottunut käyttämään kirjastoa ja osaa etsiä tietoa painetuista ja sähköisistä materiaaleista.	Oppilas lukee sovitut lapsille ja nuorille suunnatut kirjat, keskustelee ja jakaa kokemuksiaan lukemistaan kirjoista
T15 tukea oppilasta kielellisen ja kulttuurisen identiteetin rakentamisessa ja ohjata arvostamaan eri kulttuureja ja kieliä sekä luoda oppilaalle mahdollisuuksia media- ja kulttuuritarjontaan tutustumiseen sekä oman kulttuurin tuottamiseen (L2, L4, L6, L7)	Osallistuu koulun kulttuuritapahtumiin Tutustuu Lasten Kalevalaan ja suomalaisiin kansansatuihin (myös vähemmistöt)	Osallistuu koulun kulttuurin tuottamiseen (esim. juhlat, esitykset, taide) Tutustuu Lasten Kalevalaan ja eri maiden kansansatuihin sekä pohjoismaisiin lastenkirjailijoihin	Tutustuu kunnan kulttuuritapahtumiin Tutustuu eurooppalaisiin lastenkirjailijoihin	Osaa nimetä käyttämiään kulttuuripalveluita Tutustuu muiden maanosien kansantarinoihin ja kirjallisuuteen	Oppilas osaa kuvailla havaitsemaansa yhtäläisyyksiä ja eroja eri kielten ja kulttuurien välillä. Oppilas osaa kertoa itseään kiinnostavasta media- ja kulttuuritarjonnasta. Oppilas osallistuu omien esitysten suunnitteluun ja esittämiseen.

Äidinkieli ja kirjallisuus Suomi toisena kielenä 3.-6.lk	3.lk välttävä osaaminen	3.lk hyvä osaaminen / 4.lk välttävä osaaminen	4.lk hyvä osaaminen/ 5.lk välttävä osaaminen	5.lk hyvä osaaminen/ 6.lk välttävä osaaminen	6. lk hyvä osaaminen
T1 ohjata oppilasta vahvistamaan ilmaisuvarantoaan ja taitoan ilmaista mielipiteensä ja toimia rakentavasti koulun ja muun arjen vuorovaikutustilanteissa	Pystyy käyttämään kieltä arkisissa tilanteissa Kehittää arkielämän sanavarantoaan	Osaa kertoa mielipiteensä tutussa asiassa	Kertoo kokemuksistaan niin, että kuulijat pystyvät seuraamaan kerrontaa	Osaa kertoa mielipiteensä perusteluineen tutussa asiassa	Oppilas osallistuu erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin käyttäen ilmaisuvarantoaan sekä keskustelee ja työskentelee erilaisten aihepiirien ja tekstien pohjalta.
T2 innostaa oppilasta vahvistamaan kasvokkaisen vuorovaikutuksen, opetuspuheen ja kuultujen tekstien kuuntelu- ja ymmärtämistaitojaan	Kuuntelee opetuspuhetta ja tekstejä ja kysyy, jos ei ymmärrä jotain Pyrkii kommunikoidaan suomen kielellä arkitilanteissa	Pystyy pääsääntöisesti seuraamaan ääneen luettua sopivan tasoista kirjaa Ymmärtää suomen kieltä arkitilanteissa ja pyrkii kommunikoidaan sillä	Pystyy seuraamaan opettajan kerrontaa Pystyy kommunikoidaan suomen kielellä arkitilanteissa	Ymmärtää suurimmaksi osaksi opetuspuhetta Osaa toimia tutuissa kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa	Oppilas ymmärtää opetuspuhetta ja muuta kuulemaansa, kun tilanne tai aihe on ennestään tuttu tai ymmärtämistä tuetaan. Oppilas osaa toimia kasvokkaisissa vuorovaikutustilanteissa.
T3 ohjata oppilasta ilmaisemaan itseään monipuolisesti sanallisia ja ei-sanallisia ilmaisukeinoja käyttäen sekä käyttämään luovuuttaan ja ottamaan huomioon myös muut osallistujat	Ilmaisee itseään suullisesti ja tarvittaessa myös ei-sanallisesti Osaa antaa puheenvuoron muille	Ilmaisee itseään pääsääntöisesti ymmärrettävästi suomen kielellä Kuuntelee muita	Ilmaisee itseään ymmärrettävästi suullisesti sekä ei-sanallisesti Harjoittelee puhekomppaninsa huomioimista	Ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun keinoja käyttäen Osaa joissakin tilanteissa ottaa huomioon puhekomppaninsa	Oppilas ilmaisee itseään erilaisia ilmaisun keinoja käyttäen ja osaa ottaa huomioon puhekomppaninsa.
T4 ohjata oppilasta sujuvoittamaan lukutaitoan ja käyttämään tietoaan tekstilajeista tekstien erittelemisessä ja tiedon luotettavuuden arvioinnissa itsenäisesti ja ryhmässä	Lukee sujuvasti mekaanisesti Lukee lyhyitä tarinoita Tunnistaa ohjatusti kertomus- ja tietotekstin	Lukee tarinoita Lukee helppoja tietotekstejä Tunnistaa kertomus- ja tietotekstin tyypillisiä piirteitä	Lukee erilaisia tekstejä ja tunnistaa eroja ja erilaisuuksia niissä	Lukee monimuotoisia tekstejä Tunnistaa helpon arvioivan tekstin	Oppilas lukee sujuvasti monimuotoisia tekstejä. Oppilas tunnistaa kertomuksen, tietotekstin ja arvioivan tekstin ja harjoittelee käyttämään tietoa tekstilajipiirteistä tekstin tulkinassa ja arvioinnissa.
T5 kannustaa oppilasta kehittämään taitoan tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä erilaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisia luku- ja ymmärtämisstrategioita käyttäen	Löytää tietoa lukemastaan helposta tekstistä	Huomaa, milloin ei ymmärrä lukemaansa Pyrkii selvittämään niitä kohtia, joita ei ymmärrä	Lukee ymmärtävästi ikätasoista tekstiä	Osaa tulkita helppoja kirjoitettuja tekstejä	Oppilas osallistuu erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin ja osaa tulkita puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä.
T6 ohjata oppilasta päättelävään tekstien tulkintaan sekä laajentamaan sana- ja käsitevarantoaan	Pystyy tekemään yksinkertaisia päätelmiä lukemastaan helposta tekstistä Käyttää oma-aloitteisesti suomen kieltä	Pystyy tekemään yksinkertaisia päätelmiä lukemastaan tekstistä Ottaa aktiiviseen käyttöön sanoja passiivisesta sanavarastostaan	Tunnistaa ohjatusti merkityksiä, jotka vaativat päättelyä Laajentaa sana- ja käsitevarantoaan	Tunnistaa helposta tekstistä merkityksiä, jotka vaativat päättelyä Hallitsee välttävän sana- ja käsitevarannon	Oppilas hallitsee kohtuullisen sana- ja käsitevarannon sekä tunnistaa tekstistä merkityksiä, jotka vaativat päättelyä.
T7 innostaa oppilasta edistämään käsikirjoittamisen ja näppäintaitojen sujuvoitumista ja tuottamaan arjessa ja koulussa tarvittavia monimuotoisia tekstejä yksin ja ryhmässä	Kirjoittaa lyhyitä virkeitä itse tuottaen Osaa kirjoittaa tekstiä tietokoneella	Tuottaa ohjatusti lyhyen kertomuksen Harjoittelee oman tekstin tuottamista ja muokkaamista tekstinkäsittelyohjelmalla	Tuottaa ohjatusti lyhyen tietotekstin Tuottaa kertomustekstin Tuntee joitakin tekstinkäsittelyohjelman työkaluja	Kirjoittaa ohjatusti lyhyen tekstin oman mielipiteensä pohjalta Osaa tehdä yksinkertaisen suunnitelman tekstin kirjoittamisen tueksi	Oppilas osaa ohjatusti käyttää kertomiselle, kuvaamiselle ja yksinkertaiselle kantaottavalle tekstille tyypillistä kieltä. Oppilas osaa kirjoittaa suomea käsin ja hän on omaksunut tarvittavia näppäintaitoja.

T8 auttaa oppilasta syventämään taitoaan suunnitella ja tuottaa tekstejä itsenäisesti ja ryhmässä sekä käyttämään monipuolisesti niissä tarvittavaa sanastoa ja kieliopillisia rakenteita	Kirjoittaa lyhyitä virkeitä omista kokemuksistaan Kirjoittaa tuttuja sanoja lähes virheettömästi On alkanut käyttää virkkeissä isoa alkukirjainta sekä lopetusmerkkiä Käyttää pääsääntöisesti sanavälejä kirjoittaessaan	Käyttää pääsääntöisesti isoa alkukirjainta ja lopetusmerkkiä virkkeissä Osaa otsikoida tekstinsä	Osaa ohjatusti jakaa tekstin kappaleisiin	Osaa jakaa tekstin kappaleisiin	Oppilas tuottaa kokonaisia tekstejä ja osoittaa niissä oikeinkirjoituksen tuntemusta. Oppilas osaa otsikoida tekstinsä, jakaa sen kappaleisiin ja kiinnittää huomiota sananvalintoihin.
T9 ohjata oppilasta tarkastelemaan ja arvioimaan omia tekstejään sekä kehittämään taitoa antaa ja vastaanottaa palautetta	Oppii ohjatusti huomaamaan oman tekstinsä kehittämiskohteet Harjoittelee omien tekstiensä arviointia	Ottaa vastaan palautetta omasta tekstistään Oppii muokkaamaan omaa tekstiään osoitetusta kohdasta Antaa ohjatusti kannustavaa palautetta muiden teksteistä	Löytää muokattavia kohtia omasta tekstistään palautteen perusteella Osaa ohjatusti arvioida omia tekstejään	Osaa antaa palautetta muiden teksteistä Tunnistaa omia vahvuuksiaan tekstintuottajana	Oppilas osaa arvioida tuottamia tekstejä, tunnistaa omia vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan tekstin tuottajana sekä osaa antaa ja vastaanottaa palautetta.
T10 ohjata oppilasta vahvistamaan kielitietoisuuttaan ja havainnoimaan kielenkäytön tilanteista vaihtelua, eri kielten piirteitä ja puhutun ja kirjoitetun suomen säännönmukaisuuksia	Osaa antaa esimerkkejä tutuista verbeistä, substantiiveista ja adjektiveista Erotaa toteamus- ja kysymyslauseen toisistaan	Osaa taivuttaa arkikielen verbejä, substantiiveja ja adjektiveja tuttuihin muotoihin Huomaa eron puhutun ja kirjakielen välillä	Tunnistaa eri sanaluokkien sanoja ja osaa ohjatusti taivuttaa niitä Osaa kirjoittaa ohjatusti vuorosanoja vuorosanaviivaa käyttäen Huomaa eroja murteiden välillä	Osaa pääsääntöisesti taivuttaa nomineja ja verbejä Osaa kirjoittaa vuorosanoja vuorosanaviivaa käyttäen Tunnistaa ohjatusti lauseenjäsenet Osaa kirjoittaa myös lainausmerkkejä käyttäen Erotaa pää- ja sivulauseen toisistaan	Oppilas tunnistaa kielen rakenteen säännönmukaisuuksia ja kykenee kuvaamaan tavallisimpia peruskäsitteitä käyttäen, miten kielenkäyttö vaihtelee eri tilanteissa. Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristönsä kielistä ja murteista.
T11 innostaa oppilasta tutustumaan monipuolisesti kirjallisuuteen ja kulttuuriin ja kannustaa lukemaan lapsille ja nuorille suunnattua kirjallisuutta sekä rohkaista lukuelämysten jakamiseen ja kirjaston aktiiviseen käyttöön	Lukee lyhyitä tarinoita ja erilaisia lyhyitä lastenkirjoja Löytää ohjatusti itselleen mieluista luettavaa	Lukee kielitaidolleen ja ikätasolleen sopivia lastenkirjoja Osaa lyhyesti kertoa mielipiteensä lukemastaan kirjasta	Lukee kielitaidolleen ja ikätasolleen sopivia lastenkirjoja monipuolisesti Osaa kertoa mielipiteensä lukemastaan kirjasta	Lukee lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja pystyy ohjatusti kertomaan ajatuksiaan lukemastaan	Oppilas lukee lasten- ja nuortenkirjallisuutta ja pystyy kertomaan ajatuksiaan lukemastaan ja muusta lasten- ja nuortenkulttuurista.
T12 ohjata oppilasta havainnoimaan koulun ja muun ympäristön kulttuurista monimuotoisuutta sekä tukea oppilaan monikielistä ja -kulttuurista identiteettiä ja rohkaista hyödyntämään ja kehittämään omaa kielirepertuaaria	Kiinnittää huomiota omaan monikielisyteensä	Kiinnittää huomiota myös ympäristönsä monikielisyteen	Osaa kuvailla omaa monikielisyttään Kiinnittää huomiota ympäristönsä kulttuuriseen monimuotoisuuteen	Osaa ohjatusti kuvailla omaa ja elinympäristönsä monikielisyttä sekä kulttuurista monimuotoisuutta	Oppilas osaa kuvailla omaa ja elinympäristönsä monikielisyttä sekä kulttuurista monimuotoisuutta.
T13 innostaa oppilasta vahvistamaan myönteistä käsitystä itsestään kielenkäyttäjänä ja kielenoppijana sekä asettamaan oppimistavoitteita	Luottaa omiin kykyihinsä viestijänä	Käyttää suomen kieltä oppiakseen sitä	Tietää oppimistavoitteiden asettamisen merkityksen	Harjoittelee oppimistavoitteiden asettamista	Oppilas osaa ohjatusti asettaa itselleen oppimistavoitteita.
T14 ohjata oppilasta havaitsemaan, miten kieltä käytetään eri oppiaineissa	Ymmärtää ja harjoittelee käyttämään eri oppiaineiden sanastoa	Oppii uusia, oppiaineisiin liittyviä käsitteitä	Lukee tuetusti eri oppiaineiden lyhyitä tekstejä	Lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä	Oppilas lukee tuetusti eri oppiaineiden tekstejä tai niiden osia ja osaa kuvailla, millaisista osista tekstit rakentuvat.
T15 kannustaa oppilasta kehittämään tietojaan ja kielellisiä keinojaan itseohjautuvaan työskentelyyn, tiedonhakuun ja tiedon jäsentämiseen itsenäisesti ja ryhmässä	Käyttää ohjatusti apuna sisällysluetteloa tai hakemistoa Osaa ohjatusti tehdä ajatuskartan	Harjoittelee sanakirjan käyttöä Osaa ohjatusti etsiä tietoa lapsille suunnatusta tekstistä Osaa ohjatusti tehdä käsittekartan	Löytää itsenäisesti tietoa esim. oppikirjan tekstistä Harjoittelee tiedon luotettavuuden arviointia Osaa tuottaa lyhyen kirjallisen tekstin hankkimansa tiedon pohjalta	Pystyy etsimään tietoa painetuista ja sähköisistä lähteistä Osaa tuottaa suullisen esityksen ohjatusti hankkimansa tiedon pohjalta	Oppilas osaa tuottaa sovituista aihepiiristä hankkimansa tiedon pohjalta jäsenneilyn suullisen tai kirjallisen tekstin itsenäisesti tai ryhmässä. Oppilas osaa ohjatusti valita tilanteeseen ja aiheeseen sopivan tavan hankkia tietoa.

Toinen kotimainen kieli/ B1-ruotsi	6.lk välttävä osaaminen	6.lk hyvä osaaminen
T1 auttaa oppilasta jäsentämään käsitystään kaikkien osaamiensa kielten keskinäisistä suhteista	- Osaa ohjatusti kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemansa kielet kuuluvat	Oppilas osaa kuvata, mihin kielikuntiin hänen osaamansa ja opiskelemansa kielet kuuluvat.
T2 auttaa oppilasta hahmottamaan opiskeltavan kielen asemaa maailmassa ja sen levinneisyyttä	- Osaa esimerkin avulla kertoa, missä maissa opiskeltavaa kieltä puhutaan	Oppilas osaa kertoa, missä maissa opiskeltavaa kieltä puhutaan.
T3 ohjata oppilasta harjaannuttamaan viestinnällisiä taitojaan sallivassa opiskeluilmapiiirissä sekä ottamaan vastuuta opiskelustaan ja arvioimaan osaamistaan	- Harjaannuttaa kielitaitoaan ryhmässä - Huolehtii pääsääntöisesti kotitehtävistään - Osaa ohjatusti arvioida kielitaitonsa kehittymistä	Oppilas harjaannuttaa kielitaitoaan ryhmässä myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen, huolehtii kotitehtävistään sekä osallistuu ryhmän työskentelyyn myönteisellä tavalla. Oppilas osaa arvioida kielitaitonsa kehittymistä suhteellisen realistisesti.
T4 rohkaista oppilasta näkemään opiskeltavan kielen taito tärkeänä osana elinikäistä oppimista ja oman kielivarannon karttumista ja rohkaista löytämään ja hyödyntämään kohdekielisiä aineistoja myös koulun ulkopuolella	- Osaa ohjatusti ja esimerkin avulla nimetä joitakin kielen käyttömahdollisuuksia - Havaitsee opiskeltavan kielen käyttöä mediassa	Oppilas osaa nimetä joitakin kyseisen kielen käyttöalueita ja -mahdollisuuksia.
T5 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia, erityisesti suullisia viestintätilanteita	- Harjoittelee yleisimmin toistuvia, rutiininomaisia viestintätilanteita tukeutuen viestintäkumppaniin	Oppilas selviytyy satunnaisesti yleisimmin toistuvista, rutiininomaisista viestintätilanteista tukeutuen vielä enimmäkseen viestintäkumppaniin.
T6 rohkaista oppilasta käyttämään viestinsä perille saamiseksi monenlaisia, myös ei-kielillisiä keinoja ja pyytämään tarvittaessa toistoa ja hidastusta	- Osaa joitakin keskeisiä sanoja ja ilmauksia - Harjoittelee pyytämään toistamista tai hidastamista - Osaa esittäytyä ja kertoa lyhyesti itsestään	Oppilas tukeutuu viestinnässään kaikkein keskeisimpiin sanoihin ja ilmauksiin. Oppilas tarvitsee paljon apukeinoja ja osaa pyytää toistamista tai hidastamista.
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan erilaisia kohteliaisuuden ilmauksia	- Osaa tervehtiä ja kiittää	Oppilas osaa käyttää muutamia kaikkein yleisimpiä kielelle ominaisia kohteliaisuuden ilmauksia rutiininomaisissa sosiaalisissa kontakteissa.
T8 rohkaista oppilasta ottamaan selvää tilanneyhteyden avulla helposti ennakoitavasta ja ikätasolleen sopivasta puheesta tai kirjoitetusta tekstistä	- Tunnistaa joitakin tuttuja sanoja tekstistä ja hitaasta puheesta itseensä ja omaan lähipiiriin liittyen sekä aihealueilta perhe koulu, harrastukset, kuukaudet ja viikonpäivät	Oppilas ymmärtää harjoiteltua, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältävää muutaman sanan mittaista kirjoitettua tekstiä ja hidasta puhetta. Oppilas tunnistaa tekstistä yksittäisiä tietoja.
T9 tarjota oppilaalle runsaasti tilaisuuksia harjoitella ikätasolle sopivaa hyvin pienimuotoista puhumista ja kirjoittamista	- Osaa toistaa tuttuja sanoja ja ilmauksia - Harjoittelee ääntämistä (å ja perussanat) - Osaa ohjatusti kirjoittaa perussanoja ja ilmauksia	Oppilas osaa ilmaista itseään puheessa hyvin suppeasti käyttäen harjoiteltuja sanoja ja opeteltuja vakioilmaisuja. Oppilas ääntää joitakin harjoiteltuja ilmauksia ymmärrettävästi ja osaa kirjoittaa joitakin erillisiä sanoja ja sanontoja.

Vieraat kielet/englanti 3.-6.lk	3. lk välttävä osaaminen	3.lk hyvä osaaminen / 4. lk välttävä osaaminen	4.lk hyvä osaaminen / 5.lk välttävä osaaminen	5.lk hyvä osaaminen / 6. lk välttävä osaaminen	6.lk hyvä osaaminen
T1 ohjata oppilasta havaitsemaan lähiympäristön ja maailman kielellinen ja kulttuurinen runsaus sekä englannin asema globaalin viestinnän kielenä	Osaa ohjatusti nimetä joitakin kieliä ja kulttuureita, joita esiintyy hänen lähiympäristössään.	Osaa nimetä joitakin lähiympäristönsä kieliä ja kulttuureita Tietää englannin kielen merkityksen maailmassa	Osaa nimetä lähiympäristönsä kieliä ja kulttuureita Tietää englannin kielen merkityksen globaalissa maailmassa	Osaa nimetä lähiympäristönsä kieliä ja kulttuureita Ymmärtää englannin kielen merkityksen globaalissa maailmassa	Oppilas osaa kuvata pääpiirteissään, millaisia kieliä on hänen lähiympäristössään, mitkä ovat maailman eniten puhutut kielet ja miten laajalti levinnyt englannin kieli on.
T2 motivoida oppilasta arvostamaan omaa kieli- ja kulttuuristaustaan sekä kulttuurista moninaisuutta ja kohtaamaan ihmisiä ilman arvottavia ennako-oletuksia	Ei vaikuta arviointiin	Ei vaikuta arviointiin	Ei vaikuta arviointiin	Ei vaikuta arviointiin	<i>Ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.</i>
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan kieliä yhdistäviä ja erottavia ilmiöitä sekä tukea oppilaan kielellisen päättelykyvyn kehittymistä	Huomaa ohjatusti samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia tunteviensa kielten välillä Huomaa arkikielessä käytettyjä englannin lainasanoja	Tiedostaa suomen kielen, oman kotikielen ja englannin kielen välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä esim. oikeinkirjoituksessa	Alkaa itsenäisesti huomata samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kielten välillä Tietää, että sanat lainautuvat kielestä toiseen Harjoittelee uuden sanan merkityksen päättelyä tekstin yhteydestä	Alkaa itsenäisesti huomata samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kielten välillä, erityisesti englannin ja ruotsin välillä Osaa ohjatusti päätellä uuden sanan merkityksen asiayhteyden avulla	Oppilas osaa tehdä havaintoja englannin kielen ja äidinkielen tai muun osaamansa kielen rakenteellisista, sanastollisista tai muista eroista ja yhtäläisyyksistä.
T4 ohjata oppilasta ymmärtämään, että englanniksi on saatavilla runsaasti aineistoa ja valitsemaan niistä omaa oppimistaan edistävää, sisällöltään ja vaikeustasoltaan sopivaa aineistoa	Käyttää ohjatusti omalle tasolle sopivia aineistoja, esimerkiksi koulun tarjoamaa englanninkielistä materiaalia	Osaa ohjatusti etsiä omalle tasolle sopivia aineistoja, esimerkiksi koulun tarjoamaa englanninkielistä materiaalia	Tietää joitakin omalle tasolle sopivia aineistoja	Osaa ohjatusti kertoa, millaista englanninkielistä aineistoa on saatavilla	Oppilas osaa kertoa, millaista englanninkielistä, hänen omaa oppimistaan edistävää aineistoa on saatavilla.
T5 tutustua yhdessä opetuksen tavoitteisiin ja luoda salliva opiskeluilmapiiri, jossa tärkeintä on viestin välittyminen sekä kannustava yhdessä oppiminen	Osaa ohjatusti antaa esimerkkejä vuosiluokan tavoitteista Harjoittelee toimimaan kannustavasti ja rohkaisevasti erilaisissa oppimistilanteissa.	Osaa ohjatusti antaa esimerkkejä vuosiluokan tavoitteista Toimii pääsääntöisesti kannustavasti ja rohkaisevasti erilaisissa oppimistilanteissa	Osaa antaa esimerkkejä vuosiluokan tavoitteista Toimii pääsääntöisesti kannustavasti ja rohkaisevasti erilaisissa oppimistilanteissa	Osaa kuvata joitakin opiskelun tavoitteita Toimii pääsääntöisesti kannustavasti ja rohkaisevasti erilaisissa oppimistilanteissa	Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.
T6 ohjata oppilasta ottamaan vastuuta omasta kielienopiskelustaan ja kannustaa harjaannuttamaan kielitaitoaan rohkeasti ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen sekä kokeilemaan, millaiset tavat oppia kieliä sopivat hänelle parhaiten	Harjoittelee ottamaan vastuuta omasta kielen oppimisestaan Tutustuu erilaisiin kielienoppimistapoihin Huolehtii säännöllisesti tehtävistään	On alkanut ottaa vastuuta omasta kielen oppimisestaan Tuntee joitakin erilaisia kielienoppimistapoja Harjoittelee omien taitojensa arviointia	Asettaa itselleen lähitavoitteita ja hyödyntää ohjatusti erilaisia kielienopiskelutekniikoita, kuten sanaston käyttöä, sanan päättelyä kontekstissa sekä kielitiedon kaavioita Harjoittelee tavoitteellista työskentelyä ja tehtävien loppuunsaattamista Harjoittelee käyttämään sopivaa tieto- ja viestintäteknologiaa	Asettaa itselleen lähitavoitteita ja hyödyntää erilaisia kielienopiskelutekniikoita, kuten sanaston käyttöä, sanan päättelyä kontekstissa sekä kielitiedon kaavioita Osaa pääsääntöisesti työskennellä tavoitteiden mukaan ja saattaa tehtävänsä loppuun Harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieltä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa	Oppilas asettaa tavoitteita kielienopiskelulleen, harjoittelee erilaisia tapoja opiskella kieliä käyttäen myös tieto- ja viestintäteknologiaa, harjaannuttaa ja arvioi taitojaan
T7 ohjata oppilasta harjoittelemaan vuorovaikutusta aihepiiriltään monenlaisissa tilanteissa rohkaisten viestinnän jatkumiseen mahdollisista katkoksista huolimatta	Osaa ohjatusti toimia tutuissa arkielämän vuorovaikutustilanteissa	-Osaa toimia oma-aloitteisesti joissakin tutuissa arkielämän vuorovaikutustilanteissa.	Pystyy kohteliaaseen vuorovaikutukseen hänelle tutuissa tilanteissa, esimerkiksi kaupassa tai ravintolassa.	Pystyy vuorovaikutukseen hänelle tutuissa tilanteissa ja pystyy ohjatusti jatkamaan viestintätilannetta katkoksista huolimatta	Oppilas pystyy vaihtamaan ajatuksia tai tietoja tutuissa ja jokapäiväisissä tilanteissa sekä toisinaan ylläpitämään viestintätilannetta.
T8 rohkaista oppilasta pitämään yllä viestintätilannetta käyttäen monenlaisia viestinnän jatkamisen keinoja	Tuntee joitakin kompensatiostrategioita	Harjoittelee hänelle luontevia kompensatiostrategioita viestintätilanteissa	Osaa ohjatusti käyttää hänelle luontevia kompensatiostrategioita viestintätilanteita	Pystyy viestimään suppeasti englanniksi, pyytämään toistoa tai selvennystä, ja voi turvautua useasti ei-kielillisiin ilmaisiin	Oppilas osallistuu enenevässä määrin viestintään. Oppilas turvautuu harvemmin ei-kielillisiin ilmaisiin. Oppilas joutuu pyytämään toistoa tai selvennystä melko usein. Oppilas osaa jonkin verran soveltaa viestintäkumppanin ilmaisuja omassa viestinnässään.
T9 tukea oppilaan viestinnän kulttuurista sopivuutta tarjoamalla mahdollisuuksia harjoitella monipuolisia sosiaalisia tilanteita	Osaa ohjatusti tervehtiä ja esitellä itsensä kohteliaasti yksinkertaisissa vuorovaikutustilanteissa	Osaa joitakin yksinkertaisia tapoja viestiä kohteliaasti kohdekielillä helpoissa vuorovaikutustilanteissa (esim. kohteliaisuussanojen käyttö).	Osaa ohjatusti käyttää yksinkertaisia tapoja viestiä kohteliaasti kohdekielillä, esim. pyynnöt, ehdotukset, anteeksipyyntöt ja kiellot.	Osaa itsenäisesti käyttää yksinkertaisia tapoja viestiä kohteliaasti kohdekielillä, esim. pyynnöt, ehdotukset, anteeksipyyntöt ja kiellot.	Oppilas selviytyy lyhyistä sosiaalisista tilanteista. Oppilas osaa käyttää yleisimpiä kohteliaita tervehdyksiä ja puhuttelumuotoja sekä esittää kohteliaasti esimerkiksi pyyntöjä, kutsuja, ehdotuksia ja anteeksipyyntöjä ja vastata sellaisiin.

T10 ohjata oppilasta työskentelemään vaatavuudeltaan monentasoisten puhuttujen ja kirjoitettujen tekstien parissa käyttäen erilaisia ymmärtämisstrategioita	Tunnistaa joitakin arkipäivän ilmaisuja ja sanoja helpoista puhutuista ja kirjoitetuista teksteistä.	Ymmärtää joitakin arkielämän ilmaisuja yksinkertaisista puhutuista ja kirjoitetuista teksteistä.	Ymmärtää lyhyitä lauseita ja osaa ohjatusti päätellä selkeiden viestien merkityksen asiayhteydestä.	Ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sisältäviä puhuttuja ja kirjoitettuja tekstejä ja osaa löytää niistä keskeistä sisältöä ja joitakin pääajatuksia käyttäen apuvälineitä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn tuttujen aihepiirien teksteistä.	Oppilas ymmärtää helppoja, tuttua sanastoa ja ilmaisuja sekä selkeää puhetta sisältäviä tekstejä. Oppilas ymmärtää lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien viestien ydinsisällön ja tekstin pääajatuksen tuttua sanastoa sisältävästä, ennakoitavasta tekstistä. Oppilas pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn asiayhteyden tukemana.
T11 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia tuottaa puhetta ja kirjoitusta laajenevasta aihepiiristä kiinnittäen huomiota myös keskeisiin rakenteisiin ja ääntämisen perussääntöihin	Tuntee arkielämän sanoja ja itselleen tärkeitä perusfraaseja	Osaa kertoa arkielämän asioista yksinkertaisia fraaseja käyttäen.	Osaa kertoa joistakin itselleen tärkeistä asioista yksinkertaisia ilmaisuja käyttäen.	Pystyy tuottamaan joitakin englannin kielelle tyypillisiä äänneitä. Oppilas osaa ääntää harjoiteltuja lauseita ymmärrettävästi. Oppilas pystyy kertomaan itselleen tärkeistä ja konkreettisista asioista käyttäen yksinkertaisia ilmaisuja. Oppilas osaa ohjatusti muodostaa joitakin keskeisimpiä rakenteita, esimerkiksi säännöllisen imperfektin.	Oppilas pystyy kertomaan jokapäiväisistä ja konkreettisista sekä itselleen tärkeistä asioista käyttäen yksinkertaisia lauseita ja konkreettista sanastoa. Oppilas osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita. Oppilas osaa soveltaa joitakin ääntämisen perussääntöjä muissakin kuin harjoitelluissa ilmauksissa.

3.-6.lk matematiikka	3.lk Välttävä osaaminen	3.lk Hyvä osaaminen	4.lk Välttävä osaaminen	4.lk Hyvä osaaminen	5.lk Välttävä osaaminen	5.lk Hyvä osaaminen	6.lk Välttävä osaaminen	6.lk hyvä osaaminen
T1 pitää yllä oppilaan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä tukea myönteistä minäkuvaa ja itseluottamusta	Ei vaikuta arviointiin	Ei vaikuta arviointiin	Ei vaikuta arviointiin	Ei vaikuta arviointiin	Ei vaikuta arviointiin	Ei vaikuta arviointiin	Ei vaikuta arviointiin	Ei vaikuta arvion tai arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta havaitsemaan yhteyksiä oppimiensa asioiden välillä. (L1, L4)	Tunnistaa ohjatusti yhteen- ja kertolaskun yhteyden Osaa ohjatusti yhdistää uuden asian aiemmin oppimaansa	Tunnistaa yhteen- ja kertolaskun yhteyden ja osaa antaa esimerkkejä siitä Osaa yhdistää uuden asian aiemmin oppimaansa	Osaa antaa esimerkin kerto- ja jakolaskun yhteydestä Osaa antaa esimerkin murtoluvun ja desimaaliluvun välisestä yhteydestä Osaa ohjatusti yhdistää uuden asian aiemmin oppimaansa	Tunnistaa kerto- ja jakolaskun yhteyden Tunnistaa murto- ja desimaaliluvun yhteyden Osaa yhdistää uuden asian aiemmin oppimaansa	Tunnistaa erimisten murtolukujen yhteyden Osaa antaa esimerkin desimaali- ja prosenttiluvun välisestä yhteydestä Osaa ohjatusti yhdistää uuden asian aiemmin oppimaansa	Osaa muuntaa murtolukuja samannimisiksi Tunnistaa desimaali- ja prosenttiluvun yhteyden Osaa yhdistää uuden asian aiemmin oppimaansa	Tunnistaa murto-, desimaali- ja prosenttiluvun yhteyden Tunnistaa positiivisen ja negatiivisen kokonaisluvun yhteyden (etäisyys nolasta) Tunnistaa tavallisimpien vetomittojen ja tilavuusmittojen yhteyden sekä mittayksiköiden yhteyden kymmenjärjestelmään Osaa yhdistää uuden asian aiemmin oppimaansa	Tunnistaa ja antaa esimerkkejä oppimiensa asioiden välisistä yhteyksistä.
T3 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan esittää kysymyksiä ja tehdä perusteltuja päätelmiä havaintojensa pohjalta	Harjoittelee laskutarinoiden tekemistä Harjoittelee matemaattisten havaintojen ja päätelmien tekemistä esim.kuvasta	Osaa ohjatusti tehdä laskutarinan esim.kuvasta Osaa ohjatusti tehdä yksinkertaisia matemaattisia havaintoja ja päätelmiä	Osaa ohjatusti tehdä laskutarinan esim.kuvasta Osaa ohjatusti tehdä yksinkertaisia matemaattisia havaintoja ja päätelmiä	Osaa tehdä laskutarinan esim.kuvasta Osaa tehdä yksinkertaisia matemaattisia havaintoja ja päätelmiä	Osaa ohjatusti muodostaa sanallisen tehtävän esim.kuvan avulla ja ratkaista sen Osaa tehdä yksinkertaisia matemaattisia havaintoja ja päätelmiä	Osaa muodostaa sanallisen tehtävän esim.kuvan avulla ja ratkaista sen Osaa ohjatusti esittää matematiikan kannalta mielekkäitä havaintoja ja päätelmiä	Osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä Osaa ohjatusti esittää matematiikan kannalta mielekkäitä päätelmiä	Osaa esittää matematiikan kannalta mielekkäitä kysymyksiä ja päätelmiä.
T4 kannustaa oppilasta esittämään päättelyään ja ratkaisujaan muille konkreettisin välinein, piirroksin, suullisesti ja kirjallisesti myös tieto- ja viestintäteknologiaa hyödyntäen	Harjoittelee esittämään päättelyään välineiden avulla tai piirtämällä sekä suullisesti yksinkertaisissa matemaattisissa tehtävissä	Osaa ohjatusti esittää päättelyään välineiden avulla tai piirtämällä sekä suullisesti yksinkertaisissa matemaattisissa tehtävissä	Osaa ohjatusti esittää päättelyään välineiden avulla tai piirtämällä sekä suullisesti yksinkertaisissa matemaattisissa tehtävissä Harjoittelee esittämään myös kirjallisesti	Osaa esittää päättelyään välineiden avulla, piirtämällä, suullisesti tai kirjallisesti yksinkertaisissa matemaattisissa tehtävissä	Osaa esittää päättelyään välineiden avulla, piirtämällä, suullisesti tai kirjallisesti yksinkertaisissa matemaattisissa tehtävissä	Osaa esittää päättelyään välineiden avulla, piirtämällä, suullisesti tai kirjallisesti Harjoittelee tieto- ja viestintäteknologian käyttöä päättelynsä esittämisen tukena	Osaa esittää päättelyään välineiden avulla, piirtämällä, suullisesti tai kirjallisesti Harjoittelee tieto- ja viestintäteknologian käyttöä päättelynsä esittämisen tukena	Esittää ratkaisujaan ja päätelmiään eri tavoin.
T5 ohjata ja tukea oppilasta ongelmanratkaisutaitojen kehittämisessä	Osaa ohjatusti ratkaista yksinkertaisia matemaattisia ongelmia annettujen välineiden avulla tai piirtäen	Osaa ratkaista yksinkertaisia ongelmatehtäviä annettujen välineiden avulla tai piirtäen	Osaa ratkaista yksinkertaisia ongelmatehtäviä annettujen välineiden avulla tai piirtäen	Osaa valita sopivia välineitä ongelmanratkaisun tueksi Tietää, että on olemassa erilaisia strategioita	Osaa valita sopivia välineitä ongelmanratkaisun tueksi Tietää, että on olemassa erilaisia strategioita	Osaa ratkaista ikätasoisia matemaattisia ongelmia Osaa ohjatusti käyttää joitakin strategioita	Osaa ohjatusti ratkaista ikätasoisia matemaattisia ongelmia Osaa ohjatusti käyttää joitakin strategioita	Käyttää ongelmanratkaisussaan erilaisia strategioita.
T6 ohjata oppilasta kehittämään taitoaan arvioida ratkaisun järjestyttää ja tuloksen mielekkyyttä	Osaa ohjatusti tai välineiden avulla arvioida lopputuloksen suuruusluokkaa	Osaa pääsääntöisesti arvioida lopputuloksen suuruusluokkaa Harjoittelee arvioimaan tuloksen mielekkyyttä	Osaa pääsääntöisesti arvioida lopputuloksen suuruusluokkaa Harjoittelee arvioimaan tuloksen mielekkyyttä	Osaa arvioida lopputuloksen suuruusluokkaa Osaa ohjatusti arvioida ratkaisun järjestyttää ja tuloksen mielekkyyttä	Osaa arvioida lopputuloksen suuruusluokkaa Osaa ohjatusti arvioida ratkaisun järjestyttää ja tuloksen mielekkyyttä	Osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järjestyttää Osaa ohjatusti arvioida tuloksen mielekkyyttä	Osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järjestyttää Osaa ohjatusti arvioida tuloksen mielekkyyttä	Osaa pääsääntöisesti arvioida ratkaisun järjestyttää ja tuloksen mielekkyyttä

T7 ohjata oppilasta käyttämään ja ymmärtämään matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä	Tuntee joitakin keskeisiä matemaattisia käsitteitä ja merkintöjä Osaa ohjatusti käyttää joitakin oikeita matemaattisia merkintöjä Harjoittelee matemaattisten käsitteiden käyttämistä puheessaan	Osaa käyttää joitakin oikeita matemaattisia merkintöjä On alkanut käyttää oikeita käsitteitä puheessaan	Osaa käyttää joitakin oikeita matemaattisia merkintöjä On alkanut käyttää oikeita käsitteitä puheessaan	Käyttää pääsääntöisesti oikeita merkintöjä Käyttää joitakin oikeita matemaattisia käsitteitä puheessaan	Käyttää pääsääntöisesti oikeita merkintöjä Käyttää joitakin oikeita matemaattisia käsitteitä puheessaan	Käyttää pääsääntöisesti oikeita merkintöjä Käyttää ohjatusti oikeita matemaattisia käsitteitä puheessaan	Käyttää pääsääntöisesti oikeita merkintöjä Käyttää ohjatusti oikeita matemaattisia käsitteitä puheessaan	Käyttää pääsääntöisesti oikeita käsitteitä ja merkintöjä.
T8 tukea ja ohjata oppilasta vahvistamaan ja laajentamaan ymmärrystään kymmenjärjestelmästä	Tuntee ykköset, kymmenet ja sadat ja osaa nimetä niiden paikat Osaa ohjatusti ja/tai välineiden avulla selittää kymmenjärjestelmän periaatteen	Käyttää käsitteitä ykköset, kymmenet ja sadat ja tuntee niiden paikat kymmenjärjestelmässä Osaa esimerkkien avulla selittää kymmenjärjestelmän periaatteen	Tuntee kymmenjärjestelmästä myös tuhannet Tunnistaa desimaalit osaksi kymmenjärjestelmää Tuntee kymmenesosien paikat kymmenjärjestelmässä Osaa ohjatusti ja/tai välineiden avulla selittää kymmenjärjestelmän periaatteen	Käyttää käsitteitä tuhannet ja kymmenenosat ja tuntee niiden paikat kymmenjärjestelmässä Ymmärtää desimaaliosien olevan osa kymmenjärjestelmää Osaa esimerkkien avulla selittää kymmenjärjestelmän periaatteen	Tuntee kymmenjärjestelmän miljooniin asti Tuntee sadasosien paikan kymmenjärjestelmässä Osaa ohjatusti ja/tai välineiden avulla selittää kymmenjärjestelmän periaatteen	Käyttää lukuyksiköiden käsitteitä sadasosista miljooniin ja tuntee niiden paikat kymmenjärjestelmässä Osaa esimerkkien avulla selittää kymmenjärjestelmän periaatteen	Hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen ohjatusti ja välineiden avulla myös desimaalilukujen osalta	Hallitsee kymmenjärjestelmän periaatteen, myös desimaalilukujen osalta.
T9 tukea oppilasta lukukäsitteen kehittämisessä positiivisiin rationaalilukuihin ja negatiivisiin kokonaislukuihin	Osaa ohjatusti käyttää positiivisia kokonaislukuja lukualueella 0-1000 esimerkiksi suuruusvertailussa ja lukujonoissa	Osaa käyttää positiivisia kokonaislukuja lukualueella 0-1000 esimerkiksi suuruusvertailussa ja lukujonoissa	Osaa ohjatusti käyttää positiivisia kokonaislukuja lukualueella 0-10000 esimerkiksi suuruusvertailussa ja lukujonoissa Osaa ohjatusti käyttää samannimisiä murtolukuja esimerkiksi suuruusvertailussa ja lukujonoissa Osaa ohjatusti käyttää yksidesimaalisia desimaalilukuja esimerkiksi suuruusvertailussa ja lukujonoissa	Osaa käyttää positiivisia kokonaislukuja lukualueella 0-10000 esimerkiksi suuruusvertailussa ja lukujonoissa Osaa käyttää samannimisiä murtolukuja esimerkiksi suuruusvertailussa ja lukujonoissa Osaa käyttää yksidesimaalisia desimaalilukuja esimerkiksi suuruusvertailussa ja lukujonoissa	Osaa ohjatusti käyttää positiivisia kokonaislukuja lukualueella 0-1000000 esimerkiksi suuruusvertailussa ja lukujonoissa Osaa ohjatusti käyttää erinimisiä murtolukuja esimerkiksi suuruusvertailussa ja lukujonoissa Osaa ohjatusti käyttää kaksidesimaalisia desimaalilukuja esimerkiksi suuruusvertailussa ja lukujonoissa	Osaa käyttää positiivisia kokonaislukuja lukualueella 0-1000000 esimerkiksi suuruusvertailussa ja lukujonoissa Osaa käyttää erinimisiä murtolukuja esimerkiksi suuruusvertailussa ja lukujonoissa Osaa käyttää kaksidesimaalisia desimaalilukuja esimerkiksi suuruusvertailussa ja lukujonoissa	Osaa ohjatusti käyttää negatiivisia kokonaislukuja esimerkiksi suuruusvertailussa ja lukujonoissa	Osaa käyttää positiivisia rationaalilukuja ja negatiivisia kokonaislukuja.
T10 opastaa oppilasta saavuttamaan sujuva laskutaito päässä ja kirjallisesti hyödyntäen laskutoimitusten ominaisuuksia	Laskee yhteen- ja vähennyslaskuja päässä lukualueella 0-20 Osaa päässä laskussa hyödyntää yhteen- ja vähennyslaskun yhteyttä Osaa osittain kertotaulun 1-10	Laskee sujuvasti päässä yhteen- ja vähennyslaskuja lukualueella 0-100 Osaa päässä laskussa hyödyntää yhteen- ja vähennyslaskun yhteyttä Osaa kertotaulun 1-10	Osaa ohjatusti jakaa lukuysiköittäin välineiden avulla Osaa hyödyntää kerto- ja jakolaskun yhteyttä Osaa ohjatusti tai välineiden avulla laskea yksinkertaisia yhteen- ja vähennyslaskuja murto- ja desimaaliluvuilla	Osaa pääsääntöisesti jakaa lukuysiköittäin lukualueella 0-1000 Osaa hyödyntää kerto- ja jakolaskun yhteyttä Osaa laskea yksinkertaisia yhteen- ja vähennyslaskuja murto- ja desimaaliluvuilla Osaa käyttää allekkainlaskua (yhteen- vähennys- ja kerto-) välineenä	Osaa välineiden avulla laskea erinimisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja Osaa ohjatusti ja välineiden avulla laskea yksinkertaisia murto- ja jakolaskuja kerto- ja jakolaskuja Osaa laskea allekkain kertolaskuja	Osaa laskea erinimisten murtolukujen yhteen- ja vähennyslaskuja Osaa laskea yksinkertaisia murto- tai desimaalilukujen kerto- ja jakolaskuja Osaa käyttää allekkain kertolaskua sekä jakokulmaa tai allekkainjakamista välineenä	Osaa laskea yksinkertaisia murto- tai desimaalilukujen kerto- ja jakolaskuja Osaa käyttää erilaisia strategioita päässä laskun tukena	Laskee melko sujuvasti päässä ja kirjallisesti.

			Osaa laskea allekkain yhteen- ja vähennyslaskuja Osaa laskea allekkain helppoja kertolaskuja (kertoja 0-20)		Osaa jakaa jakokulmassa tai allekkain Osaa ohjastusti käyttää erilaisia strategioita päässä laskun tukena	Osaa käyttää erilaisia strategioita päässä laskun tukena		
T11 ohjata oppilasta havainnoimaan ja kuvailemaan kappaleiden ja kuvioiden geometrisia ominaisuuksia sekä tutustuttaa oppilas geometrisiin käsitteisiin	Osaa luokitella asioita eri ominaisuuksien mukaan Tunnistaa ja osaa nimetä ympäristöstään geometrisia kuvioita Tunnistaa geometrisia käsitteitä kuten piste ja jana Osaa ohjastusti löytää kuvasta symmetriaa ja täydentää yksinkertaisen kuvion suoran suhteen symmetriseksi	Osaa luokitella kappaleita ja kuvioita eri ominaisuuksien mukaan Tunnistaa kolmion, nelikulmion ja ympyrän Osaa käyttää käsitteitä piste, jana, suora ja kulma Tunnistaa suoran suhteen symmetrian kuvasta ja osaa täydentää kuvion suoran suhteen symmetriseksi	Tunnistaa suorakulmion Osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa mitataan pinta-alaa	Tuntee pinta-alan käsitteen Tunnistaa suorakulmion ja osaa kertoa sen ominaisuuksista Osaa laskea suorakulmion piirin ja pinta-alan	Tunnistaa erilaisia kulmia ja osaa luokitella niitä Osaa laskea monenlaisten tasokuvioiden piirin tai pinta-alan Tunnistaa ympyrän ja harjoittelee piirtämään harpilla Osaa ohjastusti pienentää/suurentaa yksinkertaisen kuvion mittakaavassa	Osaa mitata ja piirtää erilaisia kulmia Osaa piirtää ja luokitella erilaisia monikulmioita sekä laskea niiden piirin ja pinta-alan Tuntee ympyrän ja osaa piirtää sellaisen harpin avulla Osaa pienentää/suurentaa kuvion mittakaavassa	Osaa luokitella kappaleita ominaisuuksien perusteella Osaa nimetä joitakin kappaleita Osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa mitataan pinta-alaa Osaa ohjastusti laskea suorakulmaisen särmiön tilavuuden Tuntee koordinaatiston 1.neljännksen ja osaa käyttää sitä	Osaa luokitella ja tunnistaa kappaleita ja kuvioita. Osaa käyttää mittakaavaa sekä tunnistaa suoran ja pisteen suhteen symmetrisiä kuvioita.
T12 ohjata oppilasta arvioimaan mittauskohteen suuruutta ja valitsemaan mitaamiseen sopivan välineen ja mittayksikön sekä pohtimaan mitaustuloksen järvevyyttä	Osaa mitata ohjastusti yksinkertaisilla mittavälineillä Tuntee ajan käsitteen (tasan, puoli, vartti) Osaa nimetä joitakin mittayksiköitä Harjoittelee arvioimaan mitaustuloksen sopivuutta	Osaa mitata annetuilla mittavälineillä helppoja kohteita Tuntee kellon ja ajankulun Osaa nimetä joitakin mittayksiköitä Osaa ohjastusti arvioida mitaustuloksen oikeellisuutta	Tuntee pituuden mittayksiköitä ja osaa ohjastusti käyttää niitä Osaa ohjastusti valita sopivan mittavälineen Osaa ohjastusti arvioida mitaustuloksen oikeellisuutta	Tuntee pituuden mittayksiköitä ja osaa käyttää niitä Hahmottaa mittayksikköjärjestelmän rakentumista Osaa pääsääntöisesti valita sopivan mittausvälineen Osaa pääsääntöisesti arvioida mitaustuloksen oikeellisuutta	Tuntee vetomittoja ja osaa ohjastusti käyttää niitä Tunnistaa pinta-alan yksiköitä Osaa pääsääntöisesti valita oikean mittavälineen mitaamiseen Osaa pääsääntöisesti arvioida mitaustuloksen oikeellisuutta	Tuntee vetomitat, osaa käyttää niitä Tuntee pinta-alan yksiköitä ja osaa käyttää niitä Osaa esimerkkien avulla kertoa, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu Osaa arvioida mitaustuloksen oikeellisuutta	Tunnistaa tilavuusmittoja ja osaa välineiden avulla tai ohjastusti selittää niiden yhteyden vetomittoihin Osaa esimerkkien avulla kertoa, miten mittayksikköjärjestelmä rakentuu Osaa arvioida mitaustuloksen oikeellisuutta	Osaa valita sopivan mittavälineen, mitata ja arvioida mitaustuloksen järvevyyttä. Osaa laskea pinta-aloja ja tilavuuksia. Hallitsee yleisimmät mittayksikkömuunnokset.
T13 ohjata oppilasta laatimaan ja tulkitsemaan taulukoita ja diagrammeja sekä käyttämään tilastollisia tunnuslukuja sekä tarjota kokemuksia todennäköisyydestä	Osaa ohjastusti laatia yksinkertaisen taulukon tai diagrammin	Osaa laatia yksinkertaisen taulukon tai diagrammin	Osaa ohjastusti tulkitella yksinkertaista taulukkoa tai diagrammia	Osaa tulkitella yksinkertaista taulukkoa tai diagrammia	Osaa ohjastusti kerätä tietoa ja esittää sitä yksinkertaisen taulukon ja/tai diagrammin avulla Tuntee keskiarvon käsitteen	Osaa kerätä tietoa ja esittää sitä yksinkertaisen taulukon ja/tai diagrammin avulla Osaa laskea keskiarvon	Osaa laatia taulukon annetusta aineistosta Osaa tulkitella yksinkertaisia taulukoita ja diagrammeja Osaa laskea keskiarvon ja tuntee tyypin käsitteen Osaa arkitilanteissa päätellä, onko tapahtuma mahdoton, mahdollinen vai varma	Osaa laatia taulukon annetusta aineistosta sekä tulkitella taulukoita ja diagrammeja. Oppilas osaa laskea keskiarvon ja määrittää tyypin.
T14 innostaa oppilasta laatimaan toimintaohjeita tietokoneohjelmina graafisessa ohjelmointiympäristössä	Tutustuu ohjelmoinnin alkeisiin ja osaa toimia yksinkertaisten ohjeiden mukaan	Tutustuu ohjelmoinnin alkeisiin ja osaa laatia yksinkertaiset toimintaohjeet	Tutustuu ohjelmoinnin alkeisiin ja osaa laatia yksinkertaiset toimintaohjeet Tutustuu ohjastusti johonkin graafiseen ohjelmointiympäristöön ja sen perustoimintaohjeisiin	Tutustuu ohjastusti johonkin graafiseen ohjelmointiympäristöön ja sen perustoimintaohjeisiin sekä kokeilee joitakin ohjelmointiympäristöön ja sen perustoimintaohjeisiin	Harjoittelee jonkin graafisen ohjelmointiympäristön käyttöä	Osaa ohjastusti ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä	Osaa ohjastusti ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä	Osaa ohjelmoida toimivan ohjelman graafisessa ohjelmointiympäristössä.

Ympäristöoppi 3.-6.lk	3.lk välttävä osaaminen	3.lk hyvä osaaminen	4.lk välttävä osaaminen	4.lk hyvä osaaminen	5.lk välttävä osaaminen	5.lk hyvä osaaminen	6.lk välttävä osaaminen	6.lk hyvä osaaminen
T1 synnyttää ja ylläpitää oppilaan kiinnostusta ympäristöön ja ympäristöopin opiskeluun sekä auttaa oppilasta kokemaan kaikki ympäristöopin tiedonalat merkitykselliseksi itselleen	Osaa antaa esimerkkejä asioista, joita ympäristöopissa tutkitaan	Tunnistaa arkipäivän asioita ja ilmiöitä, jotka liittyvät ympäristöoppiin	Osaa esimerkin avulla kertoa, miten opiskeltavat asiat liittyvät häneen itseensä	Osaa ohjatusti liittää opiskeltavat asiat osaksi omaa elämäänsä	Osaa ohjatusti liittää opiskeltavia asioita osaksi omaa elämäänsä	Osaa liittää opiskeltavia asioita osaksi omaa elämäänsä	Tuntee ympäristöopin tiedonaloja Osaa antaa esimerkkejä tiedonalojen merkityksestä itselleen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä ympäristöopin tiedonalojen merkityksestä.
T2 ohjata ja kannustaa oppilasta asettamaan omia opiskelutavoitteita ja työskentelemään pitkäjänteisesti niiden saavuttamiseksi sekä tunnistamaan omaa ympäristöopin osaamistaan (L1, L7)	Osaa työskennellä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi	Osallistuu yhteisien tavoitteiden asettamiseen Työskentelee saavuttaakseen yhdessä asetetut tavoitteet	Osaa ohjatusti asettaa yksinkertaisen opiskelutavoitteen ja työskennellä sen saavuttamiseksi	Osaa asettaa yksinkertaisen opiskelutavoitteen ja työskennellä sen saavuttamiseksi Osaa ohjatusti arvioida omaa ympäristöopin osaamistaan	Osaa asettaa yksinkertaisen opiskelutavoitteen ja työskennellä sen saavuttamiseksi Osaa ohjatusti arvioida omaa ympäristöopin osaamistaan	Osaa ohjatusti asettaa omia tavoitteitaan ja työskennellä pitkäjänteisesti ne saavuttaakseen	Osaa ohjatusti asettaa omia tavoitteita ja työskennellä pitkäjänteisesti ne saavuttaakseen	Oppilas osaa asettaa omia tavoitteita pienille kokonaisuuksille ja työskennellä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
T3 tukea oppilaan ympäristötietoisuuden kehittymistä sekä ohjata oppilasta toimimaan ja vaikuttamaan lähiympäristössään ja -yhteisössään kestäväen kehityksen edistämiseksi ja arvostamaan kestäväen kehityksen merkitystä itselle ja maailmalle (L3, L7)	Tunnistaa joitakin kierrätettäviä materiaaleja Tiedostaa, että voi käytöksellään vaikuttaa ympäristön hyvinvointiin	Osaa lajitella jätteitä Tietää, mitä on kierrättäminen	Osaa kertoa joitakin esimerkkejä siitä, miten ihminen on riippuvainen luonnosta	Osaa kertoa jonkin esimerkin siitä, miten voi omalla toiminnallaan toimia luonnon hyväksi	Osaa esimerkin avulla kertoa ilmastomuutoksen syitä tai seurauksia Osaa kertoa jonkin esimerkin siitä, miten voi omalla toiminnallaan toimia luonnon hyväksi	Osaa kertoa ilmastomuutoksen syitä ja seurauksia Osaa antaa esimerkkejä siitä, miten omassa arjessa voi tehdä muutoksia luonnon hyväksi	Osaa kertoa esimerkkejä siitä, millaisia muutoksia ympäristössä ihmisen toiminta on aiheuttanut Osaa antaa esimerkkejä siitä, miten omassa arjessa voi tehdä muutoksia luonnon hyväksi Osallistuu yhteiseen vaikuttamisprojektiin.	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla kestäväen tulevaisuuden rakentamista tukevia ja uhkaavia tekijöitä. Oppilas osaa kuvata erilaisia keinoja lähiympäristön ja -yhteisöjen vaalimiseen, kehittämiseen ja niihin vaikuttamiseen sekä toimia ohjatusti yhteisessä vaikuttamisprojektissa.
T4 rohkaista oppilasta muodostamaan kysymyksiä eri aihepiireistä sekä käyttämään niitä tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohtana (L1, L7)	Osaa ihmetellä ja tehdä havaintoja eri aisteilla	Osaa ohjatusti muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä	Osaa ohjatusti muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä	Osaa muodostaa ohjatusti aiheeseen liittyviä kysymyksiä	Osaa muodostaa ohjatusti aiheeseen liittyviä (tutkimus)kysymyksiä.	Osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä ja käyttää niitä ohjatusti oman tutkimuksensa pohjana	Osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä käyttäen niitä ohjatusti oman tutkimuksensa pohjana	Oppilas osaa muodostaa aiheeseen liittyviä kysymyksiä, joita voidaan yhdessä kehittää tutkimusten ja muun toiminnan lähtökohdaksi.
T5 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja toteuttamaan pieniä tutkimuksia, tekemään havaintoja ja mittauksia monipuolisissa oppimisympäristöissä eri aisteja ja tutkimus- ja mittausvälineitä käyttäen (L1, L5)	Osaa havainnoida ja mitata joitakin lähiympäristön asioita ja ilmiöitä, kuten säätä Osaa käyttää yksinkertaisia tutkimusvälineitä	Osaa havainnoida ja mitata lähiympäristön asioita ja ilmiöitä, kuten säätä	Osaa tehdä ohjatusti yksinkertaisen tutkimuksen. Harjoittelee tutkimustulosten dokumentointia	Osaa toteuttaa pienen tutkimuksen valmiiksi annetuista tutkimuskysymyksistä Osaa dokumentoida tutkimustulokset ohjeiden mukaisesti	Osaa toteuttaa pienen tutkimuksen valmiiksi annetuista tutkimuskysymyksistä Osaa dokumentoida tutkimustulokset ohjeiden mukaisesti	Tuottaa pienen tutkimuksen omien tutkimuskysymyksiensä pohjalta	Tuottaa pienen tutkimuksen omien tutkimuskysymyksiensä pohjalta	Oppilas osaa toimia, havainnoida, mitata ja dokumentoida tuloksia ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa suunnitella pieniä tutkimuksia yksin tai yhdessä muiden kanssa.
T6 ohjata oppilasta tunnistamaan syy-seuraussuhteita, tekemään johtopäätöksiä tuloksistaan sekä esittämään tuloksiaan ja tutkimuksiaan eri tavoin (L1, L2, L5)	Havainnoi lähiympäristön ilmiöitä	Osaa kertoa omista havainnoistaan ja tuloksistaan	Osaa kertoa omista havainnoistaan ja tuloksistaan	Osaa antaa esimerkkejä tuttuuden ilmiöiden välisistä yhteyksistä	Osaa antaa esimerkkejä tuttuuden ilmiöiden välisistä yhteyksistä Harjoittelee tekemään päätelmiä tutkimustuloksista	Osaa kertoa jonkin syy-seuraussuhteen ja esittää aiheesta yksinkertaiset johtopäätökset	Osaa kertoa jonkin syy-seuraussuhteen ja esittää aiheesta yksinkertaiset johtopäätökset.	Oppilas harjoittelee ohjatusti syy-seuraussuhteiden tunnistamista ja osaa tehdä yksinkertaisia johtopäätöksiä tuloksista. Oppilas osaa esittää tuloksiaan selkeästi.

T7 ohjata oppilasta ymmärtämään arjen teknologisten sovellusten käyttöä, merkitystä ja toimintaperiaatteita sekä innostaa oppilaita kokeilemaan, keksimään ja luomaan uutta yhdessä toimien (L2, L3, L5)	Osaa kertoa esimerkin avulla, miten tuulta hyödynnetään erilaisissa arkipäivän tilanteissa (esim. tuulivoimala, purjevene)	Osaa kertoa tuuleen liittyvistä arjen sovelluksista sekä esimerkin avulla niiden toimintaperiaatteista	Osaa kertoa esimerkin avulla, miten vettä käytetään erilaisissa arkipäivän tilanteissa (esim. lämmitys, vesivoima, ruuanlaitto, vedenpuhdistus)	Osaa kertoa veteen liittyvistä arjen sovelluksista sekä esimerkin avulla niiden toimintaperiaatteista	Osaa kertoa esimerkin avulla, miten voima vaikuttaa liikkeeseen ja sen muutokseen (esim. polkupyörä)	Osaa kertoa liikkeeseen (sekä sen muutokseen) ja voimaan liittyvistä arjen sovelluksista sekä esimerkin avulla niiden toimintaperiaatteista Osaa ohjastusti työskennellä kokeiluissa	Osaa kertoa kodin sähkölaitteista ja niiden turvallisesta käytöstä Osaa kertoa esimerkin avulla lämpöenergiasta ja sen siirtymisestä (esim. lämpöpatteri, vedenkeitin) Osaa ohjastusti työskennellä kokeiluissa	Oppilas osaa kuvata joidenkin arjen teknologisten sovellusten toimintaperiaatteita ja antaa esimerkkejä niiden merkityksestä Oppilas osaa työskennellä kokeiluissa ja keksimisessä yhdessä toimien.
T8 kannustaa oppilasta edistämään hyvinvointia ja turvallisuutta toiminnassaan ja lähiympäristössään ja ohjata oppilasta toimimaan turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti, vastuullisesti ja itseään suojellen (L3)	Osaa kuvata joitakin kodin ja liikenteen turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä Osaa kertoa esimerkin avulla, miten voi suojautua fyysiseltä ja henkiseltä väkivallalta	Osaa kuvata joitakin kodin ja liikenteen turvallisuuteen vaikuttavia tekijöitä Osaa kertoa, miten voi suojautua fyysiseltä ja henkiseltä väkivallalta	Osaa hälyttää ja hakea apua tarvittaessa Tuntee joitakin keskeisiä ensiaputaitoja	Tuntee ja osaa ohjastusti käyttää joitakin keskeisiä ensiaputaitoja	Osaa kuvata joitakin turvallisuusohjeita ja toimintatapoja myrkytystilanteissa	Tietää, miten epäilyssä myrkytystilanteessa tulee toimia	Osaa antaa esimerkkejä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvistä tekijöistä Osaa kuvata joitakin turvallisuusohjeita ja toimintatapoja palovaaratilanteissa	Oppilas osaa esitellä keskeisiä hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä tekijöitä esimerkkien avulla. Oppilas osaa kuvata turvallisuusohjeita ja toimintatapoja erilaisissa vaara- ja ensiaputilanteissa, osaa käyttää niitä oppimistilanteissa sekä harjoittelee niiden perustelemista ympäristöopin eri tiedonalojen avulla.
T9 ohjata oppilasta tutkimaan ja toimimaan sekä liikkumaan ja retkeilemään luonnossa ja rakennetussa ympäristössä (L3)	Osaa toimia ja liikkua luonnossa ohjastusti	Osaa toimia ja liikkua luonnossa	Osaa toimia ja liikkua luonnossa ja rakennetussa ympäristössä noudattaen pääsääntöisesti jokamiehenoikeuksi Harjoittelee yksinkertaisen tutkimuksen tekemistä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	Osaa toimia ja liikkua luonnossa ja rakennetussa ympäristössä noudattaen jokamiehenoikeuksia Osaa ohjastusti tehdä yksinkertaisia tutkimuksia luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	Osaa ohjastusti tehdä yksinkertaisia tutkimuksia luonnossa ja rakennetussa ympäristössä	Osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjastusti yksin tai ryhmän jäsenenä	Osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjastusti yksin tai ryhmän jäsenenä	Oppilas osaa toimia, liikkua ja retkeillä luonnossa ja rakennetussa ympäristössä ohjeiden mukaisesti. Oppilas osaa tehdä tutkimuksia ympäristössä ohjastusti sekä yksin että ryhmän jäsenenä.
T10 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia harjoitella ryhmässä toimimista erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa, innostaa oppilasta ilmaisemaan itseään ja kuuntelemaan muita sekä tukea oppilaan valmiuksia tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan (L2, L3)	Osaa nimetä joitakin tunnetiloja Tunnistaa joitakin oman kehon ja mielen viestejä	Tunnistaa oman mielen ja kehon viestejä ja harjoittelee niiden säätelyä vuorovaikutustilanteissa	Tunnistaa oman mielen ja kehon viestejä ja harjoittelee niiden säätelyä vuorovaikutustilanteissa	Tunnistaa oman mielen ja kehon viestejä ja osaa säädellä niitä vuorovaikutustilanteissa	Osaa esimerkin avulla kuvata, mitä on mielen hyvinvointi ja miten hän voi sitä edistää	Tietää, miten voi edistää oman mielen hyvinvointia	Osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja	Oppilas osaa kuvata esimerkkien avulla ryhmässä toimimiseen, kohteliaaseen käytökseen sekä tunteiden ilmaisuun ja niiden säätelyyn liittyviä toimintamalleja ja harjoittelee niiden soveltamista eri rooleissa.
T11 ohjata oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankinnassa, käsittelyssä ja esittämisessä sekä vuorovaikutuksen välineenä vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti (L4, L5)	Osaa käyttää ohjastusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimisessa Osaa antaa esimerkkejä työskentelyergonomia	Osaa käyttää ohjastusti tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimisessa Tietää, miten työskentelyergonomiasta	Osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimisessa ja harjoittelee havaintojen tallentamista Osaa antaa esimerkkejä vastuullisesta toimimisesta verkossa	Osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimisessa ja havaintojen tallentamisessa Tietää, mitä on vastuullinen toiminta verkossa	Osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon hankkimisessa ja havaintojen tallentamisessa Osaa antaa esimerkkejä tieto- ja viestintäteknologian turvallisesta käytöstä	Osaa ohjastusti käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon esittämisessä ja jakamisessa Osaa antaa esimerkkejä tieto- ja viestintäteknologian vastuullisesta, turvallisesta ja ergonomisesta käytöstä	Osaa ohjastusti käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tiedon esittämisessä ja jakamisessa Osaa antaa esimerkkejä tieto- ja viestintäteknologian vastuullisesta, turvallisesta ja ergonomisesta käytöstä	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa tutkimusprosessin eri vaiheissa ja vuorovaikutuksen välineenä. Oppilas osaa kuvata tieto- ja viestintäteknologian vastuullista, turvallista ja ergonomista käyttöä.

T12 ohjata oppilasta hahmottamaan ympäristöä, ihmisten toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin käsitteiden avulla sekä kehittämään käsiterakenteitaan ennakkokäsityksistä kohti käsitteiden täsmällistä käyttöä (L1)	Tuntee joitakin ympäristöopin keskeisiä, vuosiluokan sisältöihin kuuluvia käsitteitä Osaa ohjastusti luokitella opiskeltavia asioita Osaa laatia yksinkertaisen ajatuskartan	Käyttää ympäristöopin keskeisiä, vuosiluokan sisältöihin kuuluvia käsitteitä Osaa luokitella opiskeltavia asioita Osaa laatia yksinkertaisen ajatuskartan	Tuntee joitakin ympäristöopin keskeisiä, vuosiluokan sisältöihin kuuluvia käsitteitä Osaa ohjastusti vertailla opiskeltavia asioita Osaa muodostaa ohjastusti ylä- ja alakäsitteitä opiskeltavista asioista Osaa lukea yksinkertaista käsitekarttaa	Osaa käyttää ympäristöopin keskeisiä, vuosiluokan sisältöihin kuuluvia käsitteitä Osaa vertailla opiskeltavia asioita sekä muodostaa ylä- ja alakäsitteitä Osaa laatia yksinkertaisen käsitekartan	Tuntee joitakin ympäristöopin keskeisiä, vuosiluokan sisältöihin kuuluvia käsitteitä Osaa laatia yksinkertaisen käsitekartan	Osaa ohjastusti kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä käyttäen ympäristöopin keskeisiä käsitteitä Osaa laatia hierarkkisen käsitekartan	Osaa ohjastusti kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä käyttäen ympäristöopin keskeisiä käsitteitä Osaa kuvailla, vertailla ja luokitella eliöitä ja ilmiöitä niiden erilaisten ominaisuuksien perusteella Osaa laatia hierarkkisen käsitekartan	Oppilas osaa kuvata ympäristöä, ihmisen toimintaa ja niihin liittyviä ilmiöitä ympäristöopin tiedonalojen keskeisillä käsitteillä ja omin sanoin. Oppilas osaa yhdistää käsitteitä loogisesti toisiinsa.
T13 ohjata oppilasta ymmärtämään, käyttämään ja tekemään erilaisia malleja, joiden avulla voidaan tulkita ja selittää ihmistä, ympäristöä ja niiden ilmiöitä (L1, L5)	Osaa esimerkin avulla kertoa yhteyttämisestä ja palamisesta	Osaa kertoa yhteyttämisestä ja palamisesta pääpiirteittäin ja tuntee niiden osuuden osana aineiden kiertoa	Osaa esimerkin ja/tai kuvan avulla kertoa veden kiertokulusta	Osaa kertoa veden kiertokulusta pääpiirteittäin Tuntee veden olomuodot	Tuntee joitakin osia aurinkokunnasta Osaa ohjastusti kertoa vuoden- ja vuorokaudenajoista ja niiden syistä	Osaa nimetä aurinkokunnan keskeiset kappaleet ja kuvata aurinkokunnan toimintaa esimerkiksi kuvan tai karttapallon avulla	Osaa antaa esimerkkejä aineen ja energian kierrosta ekosysteemeissä esimerkiksi ravintoketjujen kautta	Oppilas osaa käyttää ja tulkita erilaisia konkreettisia malleja. Oppilas harjoittelee abstraktien mallien käyttöä.
T14 ohjata oppilasta hankkimaan luotettavaa tietoa, ilmaisemaan perustellen erilaisia näkemyksiä sekä tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti tietolähteitä ja näkökulmia (L2, L4, L5)	Löytää tietoa annetusta kuvasta, tekstistä tai videosta Kertoo oman mielipiteensä tutusta asiasta	Osaa ohjastusti etsiä tietoa erilaisista tietolähteistä	Osaa ohjastusti etsiä tietoa erilaisista tietolähteistä Harjoittelee tiedon luotettavuuden arviointia (tiedon lähde ja ajankohta)	Löytää itsenäisesti tietoa erilaisista tietolähteistä Harjoittelee tiedon luotettavuuden arviointia (mielipide ja fakta)	Löytää itsenäisesti tietoa erilaisista tietolähteistä Harjoittelee tiedon luotettavuuden arviointia (mielipide ja fakta)	Osaa etsiä tarvitsemaansa tietoa painetuista ja sähköisistä lähteistä Osaa valita jonkin luotettavan tietolähteen Harjoittelee oman näkemyksensä perustelemista	Osaa etsiä tarvitsemaansa tietoa painetuista ja sähköisistä lähteistä Osaa valita jonkin luotettavan tietolähteen Harjoittelee oman näkemyksensä perustelemista	Oppilas osaa hakea tietoa erilaisista tietolähteistä ja valita joitakin luotettavia tietolähteitä. Oppilas harjoittelee erilaisten näkemysten perustelemista ja osaa nimetä eroja eri näkökulmissa.
T15 ohjata oppilasta luonnon tutkimiseen, eliöiden ja elinympäristöjen tunnistamiseen ja ekologiseen ajatteluun sekä ohjata oppilasta ihmisen rakenteen, elintoimintojen ja kehityksen ymmärtämiseen (L1)	Osaa esimerkin avulla kertoa elollisen ja elottoman luonnon eroista Osaa esimerkin avulla kertoa rakennetun ja luonnonympäristön eroista	Tuntee elollisen ja elottoman luonnon pääpiirteitä Tuntee rakennetun ja luonnonympäristön eroja ja yhtäläisyyksiä	Tunnistaa ja osaa nimetä yksittäisiä lähiympäristön kasvi- ja eläinlajeja Osaa nimetä jonkin elinympäristön (esim. metsä, suot, niityt) ja esimerkin avulla kertoa sen pääpiirteistä Osallistuu kasvion tekemiseen	Tunnistaa ja osaa nimetä lähiympäristön keskeiset eliöt ja niiden tunnusomaiset elinympäristöt Osallistuu kasvion tekemiseen	Osaa kuvata elämänsä eri vaiheita esimerkkien avulla Osaa nimetä ihmisen tärkeimmät ruumiinosat ja joitakin elintoimintoja Osallistuu kasvion tekemiseen	Osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoiminnat ja kehityksen Osallistuu kasvion tekemiseen	Osaa kuvata kasvin kasvatuskokeilua pääpiirteittäin Osaa nimetä eri elinympäristöjen tavallisimpia eliölajeja ja kertoa esimerkein eliöiden lisääntymisestä Osaa selittää ravintoketjun pääperiaatteet kuvan avulla Osaa ohjeiden mukaisesti tutkia kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa Osaa ohjastusti selvittää peruselintarvikkeiden alkuperän. Osallistuu kasvion tekemiseen	Oppilas osaa havainnoida luontoa, tunnistaa yleisimpiä kasvilajeja ja niiden tunnusomaisia elinympäristöjä. Oppilas laatii ohjastusti pienen kasvion, osaa tutkia kokeellisesti kasvien kasvua yksin ja yhdessä muiden kanssa sekä osaa pääpiirteittäin kuvata ihmisen rakenteen, elintoiminnat ja kehityksen

T16 ohjata oppilasta maantieteelliseen ajatteluun, hahmottamaan omaa ympäristöä ja koko maailmaa sekä harjaannuttamaan kartankäyttö- ja muita geometiataitoja (L1, L5)	Osaa kertoa omasta lähiympäristöstään ja lähiseudustaan Osaa kuvata joitakin Suomen luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä ja osaa kertoa esimerkiksi karttaa apuna käyttäen muutamia keskeisten kohteiden nimiä ja niiden sijainnin Tunnistaa pääilmansuunnat ja joitain karttamerkkejä	Osaa kuvata Suomen luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä sekä tietää keskeisten kohteiden nimet ja sijainnin Löytää kartasta opiskelemiaan paikkoja Tuntee pääilmansuunnat sekä keskeiset karttamerkit	Osaa kuvata joitakin Pohjoismaiden luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä ja osaa kertoa esim. karttaa apuna käyttäen muutamia keskeisten kohteiden nimiä ja niiden sijainnin Osaa käyttää ohjastusti kartan luvussa apuna ilmansuuntia ja karttamerkkejä	Osaa kuvata pohjoismaiden luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä sekä tietää keskeisten kohteiden nimet ja niiden sijainnin. Löytää kartasta opiskelemiaan paikkoja	Osaa kuvata joitakin Euroopan luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä ja osaa kertoa esimerkiksi karttaa apuna käyttäen muutamia keskeisten kohteiden nimiä ja niiden sijainnin Löytää kartasta opiskelemiaan paikkoja.	Osaa kuvata Euroopan luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä sekä tietää keskeisten kohteiden nimet ja niiden sijainnin Osaa käyttää kartanluvussa hyväkseen mittakaavoja Osaa etsiä tietoa joistain maantieteellisistä lähteistä (esim. kuvat, diagrammit, videot)	Osaa kuvata joitakin Aasian, Afrikan, Australian sekä Etelä- ja Pohjois-Amerikan luonnonmaantieteellisiä ominaispiirteitä ja osaa kertoa esimerkiksi karttaa apuna käyttäen muutamia keskeisten kohteiden nimiä ja niiden sijainnin Osaa käyttää kartanluvussa hyväkseen mittakaavoja Osaa etsiä tietoa joistain maantieteellisistä lähteistä (esim. kuvat, diagrammit, videot).	Oppilas osaa tunnistaa eri aluetasot, jäsentää omaa ympäristöään, hahmottaa opiskelemiaan alueita ja koko maapallon karttakuvaa sekä osaa kuvata alueellista monimuotoisuutta maapallolla. Oppilas osaa käyttää karttoja ja muita geomedialähteitä tiedonhaussa ja esittämisessä.
T17 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään fyysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä rakentamaan perustaa energian säilymisen periaatteen ymmärtämiselle (L1)	Tunnistaa sääilmiöitä.	Tuntee erilaisia sääilmiöitä Osaa esimerkin avulla kertoa sääilmiöistä ja niiden synnystä	Tunnistaa äänen lähteitä Osaa kertoa, milloin kuulon suojaaminen on tarpeellista	Tuntee erilaisia äänen lähteitä Osaa kertoa esimerkin avulla äänen synnystä Tuntee kuulon suojeluun liittyviä toimenpiteitä ja osaa toimia niiden mukaisesti.	Osaa selittää jonkin yksinkertaisen laitteen toimintaa (esim. vipu, jousi, pyörä) Osaa kertoa esimerkin avulla, miten voima vaikuttaa liikkeeseen ja sen muutokseen (polkupyörä, hyrrä) Osaa kertoa kuvan avulla maan liikkeistä johtuvista ilmiöistä (vuorokaudenajat, vuodenaajat) Osaa nimetä joitakin valoilmiöitä	Osaa havainnoida ja kuvata usean yksinkertaisen laitteen toimintaa (esim. vipu, jousi pyörä) Osaa kuvata, miten voima vaikuttaa liikkeeseen ja sen muutokseen ja osaa nimetä jonkin voiman Osaa kertoa kuvan avulla maan ja kuun liikkeistä johtuvista ilmiöistä (vuorokaudenajat, vuodenaajat, kuun vaiheet, pimennykset)	Osaa kertoa esimerkin avulla lämpöenergiasta ja sen siirtymisestä Osaa antaa esimerkkejä energian säilymisestä arkitilanteissa	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata yksinkertaisia fyysikaalisia ilmiöitä arjessa, luonnossa ja teknologiassa sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa käyttää energia-, voima- ja liikekäsitteitä arkisissa tilanteissa ja osaa antaa esimerkkejä energian säilymisen periaatteesta.
T18 ohjata oppilasta tutkimaan, kuvaamaan ja selittämään kemiallisia ilmiöitä, aineiden ominaisuuksia ja muutoksia sekä rakentamaan perustaa aineen säilymisen periaatteen ymmärtämiselle (L1)	Osaa ohjastusti kuvata yhteyttämistä ja palamista	Osaa kuvata yhteyttämistä ja palamista Harjoittelee selittämään yhteyttämistä ja palamista kemiallisina ilmiöinä	Tunnistaa veden olomuodot Osaa kertoa veden kiertokulusta kuvan avulla Tunnistaa joitain kallio- ja maaperän aineita	Tuntee veden olomuodot ja niiden ominaisuuksia Osaa kuvata veden kiertokulun vaiheita	Osaa antaa esimerkkejä ilman sekä ilmakehän koostumuksesta, rakenteesta ja merkityksestä Tietää joitakin ilman ominaisuuksia	Tuntee ilmakehän koostumuksen ja rakenteen Osaa kertoa ilmakehän merkityksestä	Osaa nimetä joitakin kemiallisia aineita (esim.päihteet, myrkyt) Osaa kertoa esimerkkejä aineen säilymisestä (esim.ravintoketjut, kierrätystä).	Oppilas osaa havainnoida ja kuvata olomuotoja ja tuttujen aineiden ominaisuuksia sekä harjoittelee niihin liittyviä selityksiä. Oppilas osaa selittää aineen säilymisen periaatteen avulla esimerkiksi veden kiertokulkua tai kierrätystä.
T19 ohjata oppilasta ymmärtämään terveyden osa-alueita, arjen terveystottumusten merkitystä sekä elämäntapaa, lapsuuden ja nuoruuden yksilöllistä kasvua ja kehitystä sekä rohkaista oppilasta harjoittelemaan ja soveltamaan terveysosaamista arjessa. (L1, L3)	Osaa antaa esimerkkejä terveyttä edistävästä arkikäytännöistä ja tottumuksista. Osaa nimetä joitakin tunteita	Osaa kuvata terveyttä edistäviä arkikäytäntöjä ja tottumuksia Tunnistaa ja osaa nimetä joitakin tunteita	Osaa antaa esimerkkejä tavallisimmista lasten sairauksista sekä niiden oireista ja hoidosta. Osaa hälyttää ja hakea apua tarvittaessa Harjoittelee ensiaputaitoja	Osaa kuvata tavallisimpia lasten sairauksia sekä niiden oireita ja itsehoitoa. Osaa hälyttää ja hakea apua tarvittaessa. Osaa yksinkertaisia ensiaputaitoja	Osaa kertoa esimerkkejä murtosien muutoksista Osaa esimerkin avulla kuvata, mitä on mielen hyvinvointi ja miten voi sitä edistää	Osaa kuvata elämäntapaa eri vaiheita ja selittää murtosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.	Osaa antaa esimerkkejä kasvua ja kehitystä tukevista ja haittaavista tekijöistä.	Oppilas osaa kuvata terveyden osa-alueita ja antaa esimerkkejä siitä, miten terveyttä voidaan arjessa edistää. Oppilas osaa kuvata elämäntapaa eri vaiheita ja selittää murtosikään liittyviä keskeisiä kasvun ja kehityksen tunnuspiirteitä ja niiden yksilöllistä vaihtelua.

Uskonto ev.-lut. 3.-6.lk	3.lk välttävä osaaminen	3.lk hyvä osaaminen	4.lk välttävä osaaminen	4.lk hyvä osaaminen	5.lk välttävä osaaminen	5.lk hyvä osaaminen	6.lk välttävä osaaminen	6. lk hyvä osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskeltavan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	Löytää ohjatusti oikean kohdan Raamatusta Osaa esimerkin avulla kertoa jostakin raamatunkertomuksesta Osaa esimerkin avulla kertoa Jeesuksen elämän päävaiheista Osaa ohjatusti esimerkin avulla kertoa jonkin Raamatun keskeisen eettisen opetuksen tai ohjeen	Osaa etsiä oikean kohdan Raamatusta Tuntee joitakin raamatunkertomuksia Tietää Jeesuksen elämän päävaiheet Tuntee Raamatun keskeiset eettiset ohjeet	Tuntee jonkin kertomuksen Jeesuksen opetuksista ja vertauskuvista	Tuntee joitakin kertomuksia Jeesuksen opetuksista Osaa selittää jonkin Jeesuksen vertauskuvista	Osaa esimerkin avulla kertoa varhaisesta kristillisyydestä ja siihen liittyvistä henkilöistä tai tapahtumista	Tuntee varhaiseen kristillisyyteen liittyviä henkilöitä ja tapahtumia	Osaa nimetä jonkin uskonnon lähteistä tai teksteistä Osaa ohjatusti kuvata uskonnon keskeisiä sisältöjä	Oppilas osaa nimetä opiskeltavan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskeltavan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	Tunnistaa joitakin kirkkorakennuksen osia ja siellä olevia symboleita Osaa esimerkin avulla kertoa jostakin kirkkovouden keskeisestä tapahtumasta	Osaa nimetä kirkkorakennuksen osia ja siellä olevia symboleita Osaa nimetä kirkkovouden keskeisiä tapahtumia	Osaa esimerkin avulla kertoa jostakin keskeisestä elämänkaaren kristillisestä rituaalista Osaa nimetä jonkin jumalanpalveluksen vaiheen	Osaa nimetä keskeiset elämänkaaren kristilliset rituaalit ja niiden tarkoituksen Osaa ohjatusti kertoa jumalanpalveluksen vaiheista	-	-	Osaa kertoa esimerkkien avulla keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskeltavan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	Tuntee jonkin kristinuskon symbolin	Tuntee joitakin kristinuskon symboleita	Tuntee joitakin kristinuskon symboleita	Tuntee tavallisimpia kristinuskon symboleita ja käsitteitä	Tutustuu symboliikkaan uskonnollisen taiteen kautta	Tuntee uskonnollista taidetta ja osaa ohjatusti selittää niiden sisältämää symboliikkaa	Tutustuu erilaisten lähteiden avulla uskonnolliseen kieleen ja sen vertauskuvallisuuteen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	Osaa ohjatusti hakea tietoa annetusta lähteestä	Osaa hakea tietoa annetusta lähteestä	Osaa hakea tietoa annetusta lähteestä	Osaa ohjatusti etsiä sopivia lähteitä Harjoittelee lähteiden luotettavuuden arviointia	Osaa ohjatusti etsiä sopivia lähteitä Harjoittelee lähteiden luotettavuuden arviointia	Osaa ohjatusti hakea tietoa useammasta lähteestä Harjoittelee tiedon luotettavuuden arviointia	Osaa ohjatusti hakea tietoa useasta lähteestä Harjoittelee tiedon luotettavuuden arviointia	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	Osaa nimetä joitakin kirkollisia juhlapäiviä	Tuntee kalenterissa olevia kirkollisia juhlapäiviä ja osaa kertoa esimerkkejä niiden viettämisestä	Osaa nimetä joitakin seurakunnan toimintatapoja	Tuntee lähiseurakunnan toimintatapoja	Osaa antaa esimerkkejä kristinuskon merkityksestä Euroopan historiassa Osaa antaa esimerkkejä Suomen ja Euroopan katsomuksellisesta nykytilasta	Tunnistaa kristinuskon merkityksen Euroopan historiassa Osaa ohjatusti kuvata Suomen ja Euroopan katsomuksellisesta nykytilaa	Osaa antaa esimerkkejä Lutherin ja Agricolan merkityksestä kristinuskon uudistajina Osaa ohjatusti kuvata Suomen ja Euroopan katsomuksellista nykytilaa	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	Osaa antaa esimerkkejä juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pyhistä paikoista	Osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pyhiä paikkoja	Osaa antaa esimerkkejä juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kertomuksista ja tavoista	Osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kertomuksia ja tapoja	-	-	Osaa antaa esimerkkejä juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin opeista sekä niiden keskinäisistä suhteista	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	Osaa ohjatusti kertoa jostakin kristinuskon pyhästä asiasta	Osaa antaa esimerkkejä pyhistä asioista ja paikoista kristinuskossa Tuntee pyhän käsitteen kristinuskossa	Osaa ohjatusti kertoa jostakin pyhästä asiasta tai paikasta muissa uskonnoissa	Osaa antaa esimerkkejä pyhistä asioista ja paikoista muissa uskonnoissa	Osaa antaa esimerkkejä siitä, miten uskonnollisissa tilaisuuksissa ja paikoissa tulee käyttäytyä	Tietää, miten uskonnollisissa tilaisuuksissa ja paikoissa tulee käyttäytyä	Pyrkii toimimaan asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.

T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	Osaa nimetä joitakin luterilaisuuden keskeisiä eettisiä opetuksia	Osaa nimetä luterilaisuuden keskeisiä eettisiä opetuksia	Osaa antaa esimerkkejä luterilaisuuden keskeisten ohjeiden sisällöistä	Osaa kuvata luterilaisuuden keskeisten eettisten ohjeiden sisältöä	Tutustuu eri uskontojen eettisiin käsityksiin	Osaa antaa esimerkkejä eri uskontojen yhteisistä eettisistä käsityksistä	Tutustu keskeisiin luterilisiin opetuksiin ja pohtii niiden vaikutusta omaan elämäänsä	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta			Osaa ohjatusti antaa joitakin esimerkkejä lapsen oikeuksista Pohtii ohjatusti lapsen oikeuksien ja ihmisarvon käsitteitä liittyen omaan elämäänsä Tutustuu ihmisoikeuksiin	Osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista Osaa antaa esimerkkejä lapsen oikeuksista omassa elämässään Osaa ohjatusti selittää termin ihmisoikeus			Osaa antaa esimerkkejä lapsen oikeuksista erilaisissa yhteisöissä	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemäänsä valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	Pohtii ohjatusti ja esimerkkien avulla omia arvojaan Pohtii ohjatusti ja esimerkkien avulla omia valintojaan ja niiden seurauksia	Osaa antaa esimerkkejä omasta arvomaailmastaan Osaa ohjatusti antaa esimerkkejä omien valintojensa seurauksista	Osaa antaa esimerkkejä omasta arvomaailmastaan Osaa ohjatusti antaa esimerkkejä omien valintojensa seurauksista	Osaa kertoa omasta arvomaailmastaan Osaa antaa esimerkkejä omien valintojensa seurauksista ja merkityksestä tulevaisuuteen	Pohtii ohjatusti elämän kunniointamisen ja luonnon vaalimisen teemoja	Osaa antaa esimerkkejä elämän kunniointamisesta ja luonnon vaalimisesta	Osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta Osaa ohjatusti soveltaa luterilaisuuden eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemaansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelevaan omia näkemyksiään	Osaa tutussa tilanteessa ilmaista omia tunteitaan ja ajatuksiaan rakentavasti	Osaa pääsääntöisesti ilmaista omia tunteitaan ja ajatuksiaan rakentavasti	Osaa perustella oman näkemyksensä tutussa asiassa	Osaa pääsääntöisesti perustella omia näkemyksiään tutuista aiheista	Ottaa ohjatusti osaa keskusteluun eettisistä kysymyksistä	Ottaa osaa keskusteluun eettisistä kysymyksistä	Osallistuu yhteiseen keskusteluun Osaa pääsääntöisesti kuunnella toisia	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Uskonto ortodoksinen 3.-6.lk	3.lk välttävä osaaminen	3.lk hyvä osaaminen	4.lk välttävä osaaminen	4.lk hyvä osaaminen	5.lk välttävä osaaminen	5.lk hyvä osaaminen	6.lk riittävä osaaminen	6. lk hyvä osaaminen
T1 ohjata oppilasta perehtymään opiskelevan uskonnon pyhiin kirjoihin ja kertomuksiin sekä keskeisiin oppeihin	Löytää ohjatusti oikean kohdan Raamatusta Osaa esimerkin avulla kertoa jostakin raamatunkertomuksesta Osaa esimerkin avulla kertoa Vanhan Testamentin pääkertomuksista Osaa esimerkin avulla kertoa Raamatun keskeisistä eettisistä opetuksista ja ohjeista	Osaa etsiä oikean kohdan Raamatusta Tuntee joitakin raamatunkertomuksia Tietää Vanhan Testamentin kertomuksia Tuntee Raamatun keskeiset eettiset ohjeet	Osaa esimerkin avulla kertoa Jeesuksen opetuksista	Tuntee joitakin kertomuksia Jeesuksen opetuksista Osaa selittää jonkin Jeesuksen vertauskuvista	Osaa esimerkin avulla kertoa kertomuksista tai ikoneista, joissa kuvataan Pyhää Kolminaisuutta	Osaa nimetä Pyhän Kolminaisuuden eri ikoneista (esim. Kristuksen kaste) ja osaa selittää jonkin Raamatun kertomuksen, jossa Pyhä Kolminaisuus näyttäytyy	Osaa nimetä jonkin uskonnon lähteistä tai teksteistä Osaa ohjatusti kuvata uskonnon keskeisiä sisältöjä	Oppilas osaa nimetä opiskelevan uskonnon lähteitä ja tekstejä sekä kuvata niiden keskeisiä sisältöjä.
T2 ohjata oppilas tutustumaan opiskelevan uskonnon rituaaleihin ja tapoihin ja pyhiin paikkoihin ja rakennuksiin	Tunnistaa keskeisiä kirkkolauluja ja kirkkovouden kulkua Tunnistaa ortodoksisen kirkkorakennuksen pääpiirteitä	Tuntee kirkkorakennuksen osia Osaa nimetä joitakin kirkossa olevia symboleita Osaa nimetä kirkkovouden keskeisiä tapahtumia	Tutustuu sakramentteihin Tutustuu keskeisiin jumalanpalveluksiin	Osaa nimetä sakramentit niiden tarkoituksen Osaa ohjatusti kertoa jumalanpalveluksen vaiheista	Tunnistaa ortodoksisen kirkkotaitteen pääpiirteitä	Osaa kertoa ortodoksisesta kirkkomusiikista ja ikonitaiteesta uskon lähteinä, säilyttäjinä ja elävöittäjinä	Osaa kertoa esimerkkien avulla keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista	Oppilas osaa kertoa esimerkkien avulla opiskelevan uskonnon keskeisistä rituaaleista, tavoista ja pyhistä paikoista sekä kuvata niiden merkitystä.
T3 auttaa oppilasta tunnistamaan uskonnollisen kielen erityispiirteitä ja vertauskuvallisuutta	Tuntee jonkin kristinuskon symbolin	Tuntee joitakin kristinuskon symboleita	Tuntee joitakin kristinuskon symboleita	Tuntee tavallisimpia kristinuskon symboleita ja käsitteitä	Tutustuu symboliikkaan uskonnollisen taiteen kautta	Tuntee uskonnollista taidetta ja osaa ohjatusti selittää niiden symboliikkaa	Tutustuu erilaisten lähteiden avulla uskonnolliseen kieleen ja sen vertauskuvallisuuteen	Oppilas osaa antaa esimerkkejä uskonnollisesta kielestä ja sen vertauskuvallisuudesta
T4 ohjata oppilas etsimään, arvioimaan ja käyttämään uskontoa koskevaa tietoa erilaisista lähteistä	Osaa ohjatusti hakea tietoa annetusta lähteestä	Osaa hakea tietoa annetusta lähteestä	Osaa hakea tietoa annetusta lähteestä	Osaa ohjatusti etsiä sopivia lähteitä Harjoittelee lähteiden luotettavuuden arviointia	Osaa ohjatusti etsiä sopivia lähteitä Harjoittelee tiedon luotettavuuden arviointia	Osaa ohjatusti hakea tietoa useasta lähteestä Harjoittelee tiedon luotettavuuden arviointia	Osaa ohjatusti hakea tietoa useasta lähteestä Harjoittelee tiedon luotettavuuden arviointia	Oppilas osaa hakea tietoa useasta lähteestä. Oppilas harjoittelee arvioimaan löytämänsä tiedon luotettavuutta ja objektiivisuutta.
T5 opastaa oppilasta perehtymään Suomen ja Euroopan uskonnollisiin ja katsomuksellisiin juuriin ja nykytilaan	Osaa esimerkin avulla kertoa kirkkokalenterista ja suurista juhlista	Osaa nimetä joitakin kirkollisia juhlapyyhiä ja tietää Raamatun käytön perusteet	Osaa nimetä joitakin seurakunnan toimintatapoja	Osaa kuvata seurakunnan toimintaa	Osaa antaa esimerkkejä kristinuskon merkityksestä Euroopan historiassa Osaa antaa esimerkkejä Suomen ja Euroopan katsomuksellisesta nykytilasta	Tunnistaa kristinuskon merkityksen Euroopan historiassa Osaa ohjatusti kuvata Suomen ja Euroopan katsomuksellisesta nykytilasta	Tunnistaa historiasta alkukirkon ajan sekä tunnistaa sen keskeisiä henkilöitä	Oppilas tunnistaa uskontojen merkityksiä yhteiskuntien kehityksessä, kulttuurissa ja mediassa ja osaa antaa niistä esimerkkejä. Hän osaa kuvata suomalaisen ja eurooppalaisen uskonnollisuuden juuria pääpiirteissään.
T6 ohjata oppilas tutustumaan juutalaisuuteen, kristinuskoon ja islamiin ja niiden vaikutukseen ja historiaan Euroopassa	Osaa antaa esimerkin juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pyhistä paikoista	Osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pyhiä paikkoja	Osaa antaa esimerkin juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kertomuksista ja tavoista	Osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin kertomuksia ja tapoja	Tunnistaa juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin keskeisiä henkilöitä	Osaa kertoa Abrahamin, Jeesuksen ja Muhammin elämän keskeiset asiat	Osaa antaa esimerkkejä juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin opeista sekä Jeesuksen asemasta näissä uskonnoissa	Oppilas osaa kuvata juutalaisuuden, kristinuskon ja islamin pääpiirteet sekä niiden keskinäiset suhteet.
T7 kannustaa oppilasta kunnioittamaan omaa ja toisen pyhää sekä käyttäytymään asianmukaisesti erilaisissa uskonnollisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa	Osaa antaa esimerkin kristinuskon pyhästä	Osaa kuvata kristinuskon pyhiä	Osaa antaa esimerkin pyhästä muissa uskonnoissa	Osaa kuvata pyhää muissa uskonnoissa	Osaa antaa esimerkkejä siitä, miten uskonnollisissa tilaisuuksissa ja paikoissa tulee käyttäytyä	Tietää, miten uskonnollisissa tilaisuuksissa ja paikoissa tulee käyttäytyä	Pyrkii toimimaan kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa	Oppilas tietää, miten toimitaan ja pyrkii toimimaan asianmukaisesti ja kunnioittavasti erilaisissa uskonnollisissa tilanteissa ja paikoissa.

T8 ohjata oppilas perehtymään opiskeltavan uskonnon eettisiin opetuksiin sekä eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin	Tunnistaa Vanhan Testamentin keskeisiä eettisiä opetuksia	Osaa nimetä joitakin Vanhan Testamentin keskeisiä eettisiä opetuksia	Tunnistaa Uuden Testamentin keskeisiä eettisiä opetuksia	Osaa nimetä Uuden Testamentin keskeisiä eettisiä opetuksia	Tunnistaa eri uskontojen eettisiä käsityksiä	Osaa antaa esimerkkejä eri uskontojen yhteisistä eettisistä käsityksistä	Tutustu keskeisiin rukouksiin ja niiden eettiseen sisältöön	Oppilas tunnistaa ja osaa nimetä opiskeltavan uskonnon eettisiä opetuksia sekä uskontoja ja katsomuksia yhdistäviä eettisiä periaatteita.
T9 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta			Osaa ohjatusti antaa joitakin esimerkkejä lapsen oikeuksista Pohtii ohjatusti lapsen oikeuksien ja ihmisarvon käsitteitä liittyen omaan elämäänsä Tutustuu ihmisoikeuksiin	Osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista Osaa antaa esimerkkejä lapsen oikeuksista omassa elämässään Osaa ohjatusti selittää termin ihmisoikeus			Osaa esimerkin avulla kertoa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta Osaa ohjatusti selittää termin ihmisarvo	Oppilas tietää YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä ihmisoikeuksista.
T10 ohjata oppilasta arvioimaan tekemiään valintoja ja pohtimaan toiminnan taustalla vaikuttavia arvoja eettisten periaatteiden ja kestävän tulevaisuuden näkökulmasta	Pohtii ohjatusti ja esimerkkien avulla omia arvojaan Pohtii ohjatusti ja esimerkkien avulla omia valintojaan ja niiden seurauksia	Osaa antaa esimerkkejä omasta arvomaailmastaan Osaa ohjatusti antaa esimerkkejä omien valintojensa seurauksista	Osaa antaa esimerkkejä omasta arvomaailmastaan Osaa ohjatusti antaa esimerkkejä omien valintojensa seurauksista	Osaa kertoa omasta arvomaailmastaan Osaa antaa esimerkkejä omien valintojensa seurauksista ja merkityksestä tulevaisuuteen	Pohtii ohjatusti elämän kunnioittamisen ja luonnon vaalimisen teemoja	Osaa antaa esimerkkejä elämän kunnioittamisesta ja luonnon vaalimisesta	Osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta Osaa ohjatusti soveltaa ortodoksisuuden eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan	Oppilas osaa kertoa arjen esimerkkejä kestävän tulevaisuuden rakentamisesta. Hän osaa soveltaa opiskelemaansa uskonnon eettisiä periaatteita omassa pohdinnassaan.
T11 luoda oppilaalle mahdollisuuksia keskustella eettisistä kysymyksistä, ilmaista rakentavasti ajatuksiaan ja tunteitaan sekä harjoitella perustelevaa omia näkemyksiään	Osaa ilmaista tunteitaan ja ajatuksiaan tutussa tilanteessa	Osaa pääsääntöisesti ilmaista omia tunteitaan ja ajatuksiaan rakentavasti	Osaa ohjatusti perustella oman näkemyksensä tutussa asiassa	Osaa pääsääntöisesti perustella omia näkemyksiään tutuista aiheista	Ottaa ohjatusti osaa keskusteluun eettisistä kysymyksistä	Ottaa osaa keskusteluun eettisistä kysymyksistä	Osallistuu yhteiseen keskusteluun Osaa pääsääntöisesti kuunnella toisia	Oppilas osallistuu yhteiseen keskusteluun, osaa kuunnella toisia ja ilmaista itseään.
T12 auttaa ja tukea oppilasta muodostamaan ja vahvistamaan myönteistä maailmankatsomusta, itsetuntoa ja luottamusta elämään	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostumiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.

Elämäkatsomustieto 3.-6.lk	3.lk välttävä osaaminen	3. lk hyvä osaaminen / 4.lk välttävä osaaminen	4.lk hyvä osaaminen / 5.lk välttävä osaaminen	5.lk hyvä osaaminen / 6.lk välttävä osaaminen	6.lk hyvä osaaminen
T1 luoda edellytyksiä oppilaan eettisten ajattelun taitojen kehittymiselle ja kannustaa oppilasta soveltamaan eettisiä periaatteita arjen tilanteisiin	Osaa antaa esimerkkejä oikeudenmukaisista ratkaisuista tutuissa tilanteissa	Osaa pohtia oikeudenmukaista ratkaisua uudenaikaisessa tilanteessa	Tutustuu etiikan keskeisiin käsitteisiin ja tunnistaa niiden yhteyden arjen tilanteisiin	Tunnistaa joitakin etiikan keskeisiä käsitteitä Ymmärtää hyveitä ja eettisiä periaatteita ja osaa pääsääntöisesti soveltaa niitä arjen tilanteissa	Oppilas osaa selittää muutamia keskeisiä etiikan käsitteitä ja jäsentää niiden avulla joitakin elämässä kohtaamia eettisiä tilanteita.
T2 ohjata oppilasta tunnistamaan ja arvioimaan väitteitä ja niiden perusteluja	Tutustuu erilaisiin väitteisiin Harjoittelee väitteiden perusteluiden arviointia	Harjoittelee väitteen ja faktan erottamista Osaa ohjatusti arvioida väitteen perustelua	Löytää ohjatusti väitteen ja sen perustelun keskustelusta Harjoittelee pohtimaan perusteluiden asiaankuuluvuutta	Löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluja Pohtii ohjatusti perusteluiden asiaankuuluvuutta	Oppilas osaa löytää keskustelusta väitteitä ja niiden perusteluja sekä pohtia perusteluiden asiaankuuluvuutta
T3 edistää oppilaan kykyä oivaltaa asioiden välisiä suhteita ja kehittää ajatteluaan	Oivaltaa ohjatusti eri näkökulman Pohtii oman näkökulmansa oikeellisuutta	Tietää, että asioita voi ajatella monesta eri näkökulmasta Tietää, että omassa ajattelussa voi olla virhepäätelmiä	Osaa ohjatusti tunnistaa virhepäätelyä omassa ajattelussaan	Osaa ohjatusti tunnistaa virhepäätelyä ja harjoittelee korjaamaan omaa ajatteluaan	Oppilas osaa tunnistaa virhepäätelyä ja korjata sen pohjalta omaa ajatteluaan
T4 ohjata oppilasta kantamaan vastuuta itsestä, toisista ihmisistä ja luonnosta	Osaa esimerkin avulla kertoa, mitä tarkoittaa vastuu Harjoittelee ottamaan vastuuta itsestä ja omasta toiminnastaan	Tietää, mitä käsite vastuu tarkoittaa Osaa kantaa vastuuta itsestään ja toiminnastaan Osaa esimerkin avulla kertoa, mitä tarkoittaa vastuunkantaminen toisista ihmisistä ja luonnosta	Osaa antaa esimerkkejä tilanteista, joissa on itse kantanut vastuunsa Harjoittelee kantamaan vastuuta luonnosta	Osaa ohjatusti kuvata, mitä tarkoittaa vastuun ottaminen erilaisissa tilanteissa ja omassa toiminnassa	Oppilas osaa kuvata, mitä tarkoittaa vastuun ottaminen erilaisissa tilanteissa ja omassa toiminnassa
T5 ohjata oppilas tutustumaan suomalaiseen, eurooppalaiseen ja maailman kulttuuriperintöön sekä hahmottamaan kulttuurista moninaisuutta ilmiönä	Osaa esimerkin avulla kertoa suomalaisesta kulttuuriperinnöstä	Osaa nimetä ja selittää joitain ilmiöitä suomalaisesta kulttuuriperinnöstä	Osaa nimetä joitakin ilmiöitä suomalaisesta ja eurooppalaisesta kulttuuriperinnöstä Osaa ohjatusti antaa esimerkkejä oman yhteisön kulttuurisesta moninaisuudesta	Osaa nimetä joitakin ilmiöitä maailman kulttuuriperinnöstä Osaa ohjatusti antaa esimerkkejä yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta	Oppilas osaa nimetä ja selittää joitakin kulttuuriin liittyviä ilmiöitä suomalaisesta, eurooppalaisesta ja maailman kulttuuriperinnöstä. Oppilas osaa antaa esimerkkejä yhteisön tai yhteiskunnan kulttuurisesta moninaisuudesta
T6 tukea oppilasta rakentamaan katsomuksellista ja kulttuurista yleissivistystään	Tietää, että on olemassa erilaisia kulttuureita ja katsomuksia	Osaa nimetä joitakin kulttuureita ja katsomuksia	Tutustuu eri kulttuurien ja katsomuksien tärkeimpiin piirteisiin	Osaa ohjatusti nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä	Oppilas osaa nimetä joitakin katsomusten ja kulttuurien tärkeimpiä piirteitä.
T7 ohjata oppilasta suunnittelemaan ja arvioimaan omaa katsomuksellista oppimistaan	Toimii yhdessä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Harjoittelee omien tavoitteiden asettamista Harjoittelee tavoitteiden saavuttamisen arviointia	Osaa ohjatusti asettaa itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita ja toimimaan niiden mukaan Osaa ohjatusti arvioida tavoitteiden saavuttamista	Osaa ohjatusti asettaa itselleen opiskeluun liittyviä tavoitteita ja pyrkii toimimaan niiden mukaan Osaa arvioida tavoitteiden saavuttamista Harjoittelee arviointia ryhmässä	Osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita ja pyrkii toimimaan niiden mukaan Osaa arvioida ohjatusti tavoitteiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä	Oppilas osaa asettaa opiskeluun liittyviä tavoitteita, pyrkii toimimaan tavoitteiden suunnassa ja arvioi niiden toteutumista sekä yksin että ryhmässä.
T8 rohkaista oppilasta ilmaisemaan katsomustaan ja kuuntelemaan muiden katsomuksellisia kannanottoja	Harjoittelee oman katsomuksellisen ajattelun ilmaisua tutun esimerkin avulla	Osaa ohjatusti ilmaista omaa katsomuksellista ajatteluaan tutun esimerkin avulla Harjoittelee muiden katsomuksellisten kannanottojen kuuntelemista	Harjoittelee ilmaisemaan omaa katsomuksellista ajatteluaan Osaa pääsääntöisesti kuunnella muiden katsomuksellisia kannanottoja	Ilmaisee ohjatusti omaa katsomuksellista ajatteluaan Kuuntelee toisten näkemyksiä ja kannanottoja	Oppilas ilmaisee omaa katsomuksellista ajatteluaan rakentavasti ja osaa kuunnella toisten näkemyksiä ja kannanottoja.
T9 ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia	Tutustuu lapsen oikeuksiin	Osaa ohjatusti antaa joitakin esimerkkejä lapsen oikeuksista Tutustuu ihmisoikeuksiin	Osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista Osaa ohjatusti selittää termin ihmisoikeus	Osaa esimerkin avulla kertoa YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisestä sisällöstä	Oppilas tietää YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen keskeisen sisällön ja osaa kertoa esimerkkejä lapsen oikeuksista.
T10 rohkaista oppilasta toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti omassa ympäristössään	Tuntee joitakin vaikuttamisen keinoja	Harjoittelee toimimaan aloitteellisesti omassa ympäristössään	Tiedostaa oikeutensa ja mahdollisuutensa vaikuttaa omiin asioihinsa	Osaa ohjatusti kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja	Oppilas osaa etsiä ja kuvata joitakin vastuullisen vaikuttamisen keinoja.

Historia 5.-6.lk	5.lk välttävä osaaminen	5.lk hyvä osaaminen/ 6.lk välttävä osaaminen		6.lk hyvä osaaminen
T1 Oppilas osaa kuvata opiskelun tavoitteita ja osallistuu ryhmän yhteisten tehtävien tekoon.	Ei vaikuta arvosanaan	Ei vaikuta arvosanaan		Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisen perusteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 johdattaa oppilasta tunnistamaan erilaisia historian lähteitä	Osaa ohjatusti etsiä yksinkertaista historiatietoa jostakin valitusta, ikätasolle suunnatusta tietolähteestä	Tuntee joitakin historian lähteitä Osaa ohjatusti etsiä historiatietoa valituista, ikätasolle suunnatuista lähteistä		Oppilas osaa ohjatusti etsiä historiatietoa erilaisista tietolähteistä.
T3 ohjata oppilasta havaitsemaan historiatiedon tulkinnallisuuden	Tietää, että historiallisia tapahtumia voidaan tarkastella eri näkökulmista Harjoittelee faktaa ja tulkinnan erottamista toisistaan	Osaa ohjatusti erottaa toisistaan faktaa ja tulkinnan		Oppilas osaa erottaa toisistaan faktaa ja tulkinnan.
T4 auttaa oppilasta hahmottamaan erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin sekä käyttämään niihin liittyviä historiallisia käsitteitä	Tietää, että on erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin Osaa nimetä joitakin historian aikakausia ja ohjatusti käyttää niihin liittyviä käsitteitä	Tunnistaa erilaisia tapoja jakaa historia aikakausiin Osaa nimetä keskeisiä historian aikakausia ja käyttää niihin liittyviä historian käsitteitä		Oppilas tunnistaa keskeiset historiaan liittyvät ajan jäsentämis muodot ja osaa antaa esimerkkejä eri aikojen yhteiskunnille ja aikakausille ominaisista piirteistä.
T5 ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisen toiminnan motiiveja	Osaa esimerkin avulla kertoa jonkin syyn ihmisen käyttäytymiselle historian näkökulmasta	Osaa ohjatusti selittää joitakin syitä ihmisen käyttäytymiselle historian näkökulmasta		Oppilas pystyy eläytymään menneen ajan ihmisen asemaan ja nimeämään tämän toiminnan motiiveja.
T6 johdattaa oppilasta hahmottamaan erilaisia syitä ja seurauksia historian tapahtumille ja ilmiöille	Osaa ohjatusti kertoa jonkin esimerkin jostakin syy-seuraussuhteesta historiassa Tunnistaa joitakin esihistorian, antiikin ja keskiajan keskeisiä tapahtumia ja osaa antaa esimerkin jostakin niihin liittyvästä seurauksesta	Tuntee erilaisia syitä ja seurauksia historiassa Tuntee esihistorian, antiikin ja keskiajan keskeisiä tapahtumia ja niiden seurauksia	Tuntee joitakin uuden ajan sekä Ruotsin vallan ajan ilmiöiden keskeisimpiä syitä ja seurauksia.	Oppilas tunnistaa ja osaa antaa esimerkkejä historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteista.
T7 auttaa oppilasta tunnistamaan muutoksia oman perheen tai yhteisön historiassa sekä ymmärtämään, miten samat muutokset ovat voineet tarkoittaa eri asioita eri ihmisille	Osaa ohjatusti kertoa historiaansa esimerkiksi sukuun tai haastattelun avulla Osaa esimerkin avulla kertoa tutkittavien aikakausien elämästä erilaisten ihmisten näkökulmasta	Tietää, että eri ihmiset voivat kokea muutokset eri tavoin Osaa ohjatusti antaa esimerkkejä muutoksista historiassa ja siitä, miten muutos on vaikuttanut eri ihmisten elämään Tietää, että muutos ei ole sama kuin edistys		Oppilas osaa kuvata muutoksia ja kertoa, miksi muutos ei ole sama kuin edistys. Oppilas osaa kuvata joidenkin esimerkkien avulla, miten muutos ei ole merkinnyt samaa eri ihmisten ja ryhmien näkökulmasta.
T8 harjaannuttaa oppilasta hahmottamaan jatkuvuuksia historiassa	Tietää, etteivät historialliset tapahtumat ole irrallisia kokonaisuuksia	Osaa antaa joitakin esimerkkejä historian jatkuvuudesta Osaa antaa esimerkkejä siitä, etteivät historialliset tapahtumat ole irrallisia kokonaisuuksia.		Oppilas osaa kertoa joitakin keskeisiä seurauksia aikakauden ilmiöille. Oppilas ymmärtää historian jatkuvuuden. Oppilas ymmärtää, etteivät historialliset tapahtumat ole irrallisia kokonaisuuksia.
T9 ohjata oppilasta esittämään muutoksille syitä	Osaa esimerkin avulla kertoa jonkin historiallisen ilmiön muutoksesta sekä jonkin syyn siihen	Osaa ohjatusti kuvailla joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.		Oppilas osaa kuvailla pääpiirteissään joidenkin historian ilmiöiden syy- ja seuraussuhteita.
T10 ohjata oppilasta selittämään, miten tulkinnat saattavat muuttua uusien lähteiden tai tarkastelutapojen myötä	Tietää, että historian tapahtumia voidaan tulkita eri tavoin	Osaa ohjatusti selittää jonkin historiallisen ilmiön erilaiset tulkinnat Tiedostaa tiedon tarkentuvan ja muuttuvan ajan/kehityksen myötä		Oppilas osaa selittää joidenkin esimerkkien avulla, miksi sama tapahtuma tai ilmiö voidaan tulkita eri tavoin.
T11 ohjata oppilasta selittämään ihmisen toimintaa	Harjoittelee kertomaan käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.	Osaa ohjatusti kertoa käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.		Oppilas osaa esittää käsiteltävästä asiasta kertomuksen siten, että hän selittää tapahtuman tai ilmiön eri toimijoiden kannalta.

Yhteiskuntaoppi 4.lk, 6.lk	4.lk välttävä osaaminen	4.lk hyvä osaaminen / 6.lk riittävä osaaminen	6.lk hyvä osaaminen
T1 ohjata oppilasta kiinnostumaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja yhteiskuntaopista tiedonalana	Ei vaikuta arvosanaan	Ei vaikuta arvosanaan	Motivaation kehittymistä ei käytetä arvosanan muodostamisessa. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T2 tukea oppilasta harjaannuttamaan eettistä arviointikykyään liittyen erilaisiin inhimillisiin, yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin kysymyksiin	Ei vaikuta arvosanaan	Ei vaikuta arvosanaan	Eettistä arviointikykyä ei käytetä arvosanan muodostamisen periaatteena. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.
T3 ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita	Tietää, että yhdessä eläminen vaatii sääntöjä Tuntee termit <i>ihmisoikeudet</i> ja <i>tasa-arvo</i> Osaa nimetä joitakin yhteisöjä, joihin hän itse kuuluu	Tietää, että erilaisissa yhteisöissä on erilaisia sääntöjä Osaa selittää ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen suhteessa itseensä	Oppilas osaa selittää yhteisten sääntöjen merkityksen ja toimia niiden mukaisesti. Oppilas osaa perustella, miksi ihmisoikeudet ovat tärkeitä ja mihin oikeusjärjestelmää tarvitaan.
T4 ohjata oppilasta tarkastelemaan median roolia ja merkitystä omassa arjessa ja yhteiskunnassa	Osaa nimetä erilaisia tiedotusvälineitä Osaa kertoa omista mediankäyttötottumuksistaan	Tiedostaa, että medialla voi olla merkitystä hänen omassa elämässään Osaa kertoa esimerkein, miten erilaiset mediat pyrkivät vaikuttamaan ihmisiin	Oppilas osaa kuvailla, millainen merkitys medialla on hänen omassa elämässään ja miten erilaisia medioita voidaan käyttää vaikuttamisen välineenä.
T5 ohjata oppilasta oivaltamaan työnteon ja yrittäjyyden merkityksen lähiyhteisössään	Osaa antaa esimerkkejä erilaisista töistä Tietää, että työnteko vaikuttaa toimeentuloon ja yhteiskunnan toimivuuteen	Osaa kertoa esimerkkejä yrittäjyydestä Tiedostaa, että työnteko ja yrittäjyys ovat tärkeitä elementtejä yhteiskunnan toimivuuden kannalta	Oppilas osaa antaa esimerkkejä työnteon ja yrittäjyyden merkityksestä perheen toimeentulon lähteenä ja yhteiskunnan toimivuuden perustana.
T6 tukea oppilasta ymmärtämään, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoituseriä	Tiedostaa, että eri toimijoiden esittämään tietoon vaikuttavat aina esittävän osapuolen arvot, näkökulmat ja tarkoituserät	Osaa ohjatusti kertoa jonkin esimerkin yhteiskunnallisen tiedon taustalla olevista arvoista, näkökulmista tai tarkoituseristä	Oppilas osaa selittää esimerkkien avulla, että eri toimijoiden tuottamaan yhteiskunnalliseen tietoon liittyy erilaisia arvoja, näkökulmia ja tarkoituseriä.
T7 kannustaa oppilasta harjoittelemaan demokraattisen vaikuttamisen perustaitoja sekä keskustelemaan rakentavasti eri mielipiteistä	Tietää, että demokratia on yhdessä päättämistä Osaa esimerkin avulla kertoa, millaisia vaikutusmahdollisuuksia jokaisella on	Tiedostaa oman vaikuttamisen mahdollisuudet esimerkiksi oman koulun oppilaskuntatoiminnan kautta Harjoittelee ottamaan kantaa itselleen tärkeässä asiassa Osaa sopeutua enemmistöpäätöksiin	Oppilas osaa soveltaa demokraattisessa yhteisössä toimimisen periaatteita ja taitoja, kuten kuuntelemista, kantaa ottamista, sopeutumista enemmistöpäätöksiin sekä vaikuttamista lähiyhteisössä.
T8 tukea oppilasta ymmärtämään oman rahankäytön ja kulutusvalintojen perusteita sekä harjoittelemaan niihin liittyviä taitoja	Osaa kertoa esimerkin raha-asioiden vastuullisesta hoitamisesta Osaa esimerkin avulla kertoa, miksi on tärkeää huolehtia omista raha-asioista	Osaa kertoa ja perustella, mihin käyttää rahaa Osaa ohjatusti arvioida omia kulutustottumuksiaan Tiedostaa, että omat kuluttamispäätökset vaikuttavat myös muihin ihmisiin ja ympäristöön	Oppilas osaa perustella omaan rahankäyttöön sekä kuluttamiseen liittyviä ratkaisuja sekä pystyy kertomaan, millaisia muihin ihmisiin sekä ympäristöön ulottuvia vaikutuksia hänen kuluttamispäätöksillään on.
T9 kannustaa oppilasta osallistumaan erilaisten yhteisöjen toimintaan ja harjoittelemaan median käyttöä turvallisella ja yhteiskunnallisesti tiedostavalla tavalla	Osaa määritellä termin <i>media</i> Tietää median käyttöön liittyviä turvallisuusnäkökulmia	Osaa ohjatusti käyttää mediaa turvallisesti ja tiedostavasti	Oppilas osaa käyttää mediaa yhteiskunnallisen ajattelun ja toiminnan välineenä sekä pohtia sen käyttämiseen liittyviä turvallisuusnäkökulmia.

Musiikki 3.-6.lk	3.lk välttävä osaaminen	3.lk hyvä osaaminen / 4.lk välttävä osaaminen		4.lk hyvä osaaminen / 5.lk välttävä osaaminen		5.lk hyvä osaaminen / 6.lk välttävä osaaminen		6.lk hyvä osaaminen
T1 rokaista oppilasta osallistumaan yhteismusiointiin ja rakentamaan myönteistä yhteishenkeä yhteisössään (L2, L6, L7)	Osallistuu ryhmämusiointiin omien kykijensä mukaan	Musisoi ohjatusti yhdessä muiden kanssa		Musisoi yhdessä muiden kanssa		Kuuntelee muiden soittoa ja laulua ja harjoittelee soittamaan omaa toimintaansa kuulemansa perusteella		Oppilas ottaa huomioon ryhmän muut jäsenet yhteismusioinnissa.
T2 ohjata oppilasta luontevaan äänenkäyttöön ja laulamiseen sekä kehittämään keho-, rytm-, melodia- ja sointusoittimien soittotaitoaan musisoivan ryhmän jäsenenä (L2)	Osallistuu pääsääntöisesti yhteislauluun Tietää, millainen on hyvä lauluasento Kokeilee jonkin rytmisoittimen soittamista sekä kehorytmejä	Harjoittelee ryhmässä laulamista samalla muita kuunnellen Kokeilee jonkin melodiasoittimen soittamista Osaa soittaa jotakin rytmisoitinta		Osaa ohjatusti muuttaa omaa osuuttaan yhteislaulussa Laulaa hyvässä lauluasennossa Osaa soittaa jotakin melodiasoitinta		Laulaa yhdessä muiden kanssa samalla muita kuunnellen Hallitsee jonkin rytm-, melodia- tai sointusoittimen perustekniikan niin, että pystyy osallistumaan yhteissoittoon.		Oppilas osallistuu yhteislauluun ja -soittoon pyrkien soittamaan osuutensa osaksi musiikillista kokonaisuutta.
T3 kannustaa oppilasta keholliseen musiikin, kuvien, tarinoiden ja tunnetilojen ilmaisuun kokonaisvaltaisesti liikkuen (L1, L2)	Liikkuu musiikin mukaan	Osaa ohjatusti ilmentää tunnetiloja liikkumalla		Liikkuu eri tavoin eri musiikkityylien mukaan		Käyttää ohjatusti kehoaan musiikilliseen ilmaisuun		Oppilas liikkuu musiikin mukaan ja käyttää kehoaan musiikilliseen ilmaisuun.
T4 tarjota oppilaalle mahdollisuuksia ääniympäristön ja musiikin elämykselliseen kuunteluun sekä ohjata häntä jäsentämään kuulemaansa sekä kertomaan siitä (L2)	Harjoittelee kuuntelemaan musiikkia ja ääniympäristöä hiljentyen Osaa ohjatusti ilmaista esimerkiksi piirtämällä, millaisia mielikuvia musiikki hänessä herättää	Osaa hiljentyä kuuntelemaan musiikkia tai ääniympäristöä Osaa ohjatusti ilmaista, millaisia mielikuvia musiikki hänessä herättää		Harjoittelee keskittyvää kuuntelemista Osaa ohjatusti kertoa mielipiteensä musiikista Harjoittelee ilmaisemaan, millaisia tuntemuksia musiikki hänessä herättää		Kuuntelee keskittyneesti musiikkia Osaa ohjatusti ilmaista esimerkiksi sanoin tai piirtämällä, millaisia mielikuvia ja tuntemuksia musiikki herättää		Oppilas kuuntelee keskittyneesti musiikkia ja esittää näkemyksiään kuulemastaan.
T5 rokaista oppilasta improvisoimaan sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai monitaiteellisia kokonaisuuksia eri keinoin ja myös tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen (L1, L2, L5, L6)	Improvisoi tutulla rytmisoittimella tai kehorytmeillä	Tuottaa ohjatusti pienimuotoisen oman tuotoksen keho- tai rytmisoittimella		Tuottaa pienimuotoisen oman tuotoksen rytm- tai melodiasoittimella Harjoittelee yhdistämään ääntä ja kuvaa oman ajatuksensa esiintuomiseksi esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen		Suunnittelee ja ohjatusti toteuttaa pienimuotoisen, monitaiteellisen kokonaisuuden esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen		Oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja ja osaa tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia.
T6 ohjata oppilasta tarkastelemaan musiikillisia kokemuksiaan ja musiikillisen maailman esteettistä, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta (L2)	Kuuntelee joitakin suomalaisia sävellyksiä Osaa kertoa, pitääkö kuulemastaan	Tuntee joitakin suomalaisia sävellyksiä/säveltäjiä Osaa ohjatusti kertoa mielipiteensä kuulemastaan	Kuuntelee joitakin pohjoismaisia sävellyksiä/säveltäjiä Osaa ohjatusti kertoa mielipiteensä kuulemastaan	Tuntee joitakin pohjoismaisia sävellyksiä/säveltäjiä Osaa ohjatusti kertoa mielipiteensä perusteluineen kuulemastaan	Kuuntelee joitakin eurooppalaisia sävellyksiä/säveltäjiä Osaa ohjatusti kertoa mielipiteensä perusteluineen kuulemastaan	Tuntee joitakin eurooppalaisia sävellyksiä/säveltäjiä Osaa ohjatusti kertoa mielipiteensä perusteluineen kuulemastaan	Kuuntelee muiden maanosien ja kulttuurien musiikkia Osaa ohjatusti kertoa musiikillista kokemuksistaan	Oppilas esittää näkemyksiä musiikilliseen toimintaan liittyvistä havainnoistaan ja kokemuksistaan.
T7 ohjata oppilasta ymmärtämään musiikkikäsitteitä ja musiikin merkintätapojen	Tunnistaa ohjatusti helppoja rytmimerkintöjä	Tunnistaa keskeiset rytmimerkinnät Osaa merkitä joitakin rytmimerkintöjä	Tunnistaa helppoja melodiaan liittyviä merkintöjä	Osaa ohjatusti käyttää melodiaan liittyviä merkintöjä	Tuntee joitakin kappaleen muotoon liittyviä merkintöjä	Tuntee kappaleen muotoon liittyvät merkinnät ja pystyy pääsääntöisesti	Tutustuu harmoniaan ja sointiväriin	Oppilas toimii opiskeltujen musiikillisten merkintöjen mukaisesti musisoinnin yhteydessä.

periaatteita musisoinnin yhteydessä (L4)	Harjoittelee merkitsemään rytmimerkintöjä	Harjoittelee laulamaan tai soittamaan nuotista	Harjoittelee laulamaan tai soittamaan nuotista Tutustuu dynamiikkaan liittyvään musiikkisanastoon	Osaa ohjatusti laulaa tai soittaa helposta nuotista Tuntee dynamiikkaan liittyvää musiikkisanastoa	Tutustuu laajemmin musiikkisanastoon	toimimaan niiden mukaan Tuntee musiikkisanastoa	Tuntee opiskeltuja musiikillisia merkintöjä ja osaa tuttujen kappaleiden yhteydessä toimia niiden mukaan	
T8 ohjata oppilasta tunnistamaan musiikin vaikutuksia hyvinvointiin sekä huolehtimaan musisointi- ja ääniympäristön turvallisuudesta (L3)	Käsittelee soittimia huolellisesti Harjoittelee sopivan äänenvoimakkuuden käyttöä soittaessaan ja kuunnellessaan musiikkia	Osaa pääsääntöisesti soittaa ja kuunnella musiikkia sopivalla äänenvoimakkuudella		Ymmärtää liian kovan äänenvoimakkuuden vaikutuksen ääniympäristön turvallisuuteen		Käyttää laitteita ja soittimia pääsääntöisesti vastuullisesti	Oppilas käyttää laitteita ja soittimia ottaen huomioon muun muassa äänen ja musiikin voimakkuuteen liittyvät tekijät.	
T9 ohjata oppilasta kehittämään musiikillista osaamistaan harjoittelun avulla, osallistumaan tavoitteiden asettamiseen ja arvioimaan edistymistään suhteessa tavoitteisiin. (L1)	Harjoittelee toimimaan ennalta asetetun tavoitteen saavuttamiseksi Huomaa osoitettaessa kehittyneensä	Toimii ennalta asetetun tavoitteen saavuttamiseksi Työskentelee saavuttaakseen tavoitteen Harjoittelee oman edistymisensä arviointia		Harjoittelee musiikillisten tavoitteiden asettamista Tietää harjoittelun merkityksen tavoitteen saavuttamisessa Osaa ohjatusti arvioida omaa edistymistään		Osaa ohjatusti asettaa itselleen tavoitteita liittyen musiikin opiskeluun Osaa arvioida omaa edistymistään	Oppilas asettaa tavoitteen musiikillisen osaamisensa kehittämiseksi ja toimii tavoitteen mukaisesti yhteismusisoinnissa.	

Kuvataide 3.-6.lk (1/2)	3.lk välttävä osaaminen	3.lk hyvä osaaminen / 4.lk välttävä osaaminen	4.lk hyvä osaaminen / 5.lk välttävä osaaminen	5.lk hyvä osaaminen / 6.lk välttävä osaaminen	6.lk hyvä osaaminen
T1 kannustaa oppilasta havainnoimaan taidetta, ympäristöä ja muuta visuaalista kulttuuria moniaistisesti ja erilaisia kuvallisia välineitä hyödyntäen. (L1, L3, L4, L5)	Löytää ohjatusti kuvia ympäristöstään Osaa ohjatusti vertailla kahta erilaista teosta/kohdetta Harjoittelee erilaisten kuvallisten välineiden käyttöä	Löytää kuvia ympäristöstään Löytää eroavaisuuksia teoksista ja kohteista Osaa käyttää joitakin kuvallisia välineitä	Osaa ohjatusti tehdä havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista Osaa ohjatusti käyttää havaintojaan omien kuvien ja tuotostensa pohjana	Osaa tehdä havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista Osaa käyttää havaintojaan omien kuvien ja tuotostensa pohjana	Oppilas osaa tehdä monipuolisia havaintoja ympäristöstä ja sen kuvista käyttämällä kuvallisia välineitä.
T2 rohkaista oppilasta keskustelemaan havainnoistaan ja ajatuksistaan sekä harjoittelemaan näkemystensä perustelemista. (L2, L4, L5, L6)	Osaa keskustella omista ja toisten tekemistä kuvista	Osaa kertoa ajatuksiaan taideteoksesta Osaa kuvailla ympäristöön liittyviä havaintojaan	Osaa ohjatusti kuvailla taiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja ajatuksiaan ja harjoittelee niiden perustelemista	Osaa kuvailla taiteeseen ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja ajatuksiaan ja osaa perustella niitä lyhyesti	Oppilas osaa kuvailla taiteeseen, ympäristöön ja muuhun visuaaliseen kulttuuriin liittyviä havaintojaan ja perustella ajatuksiaan sanallisesti.
T3 innostaa oppilasta ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti ja muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen. (L2, L3, L4, L5)	Harjoittelee ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti	Osaa ohjatusti ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti	Osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan kuvallisesti Harjoittelee ilmaisemaan havaintojaan ja ajatuksiaan myös muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	Osaa ohjatusti ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan myös muita tiedon tuottamisen tapoja käyttäen	Oppilas osaa ilmaista havaintojaan ja ajatuksiaan hyödyntämällä kuvien rinnalla myös muita tiedon tuottamisen tapoja.
T4 ohjata oppilasta käyttämään monipuolisesti erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisun keinoja sekä harjaannuttamaan kuvan tekemisen taitojaan. (L2, L3, L5, L6)	Harjoittelee erilaisia kuvan tuottamisen taitoja ja tekniikoita Harjoittelee erilaisten materiaalien käyttöä	Osaa joitakin erilaisia kuvan tuottamisen taitoja sekä tekniikoita Osaa käyttää monipuolisesti annettuja materiaaleja	Hallitsee useita erilaisia kuvan tuottamisen taitoja ja tekniikoita Osaa ohjatusti valita sopivia materiaaleja kuvallisessa tuottamisessaan	Osaa ohjatusti soveltaa osaamiaan tekniikoita Osaa valita sopivia materiaaleja ja ilmaisukeinoja tuottamisessaan	Oppilas osaa soveltaa erilaisia materiaaleja, tekniikoita ja ilmaisukeinoja kuvallisessa tuottamisessaan.
T5 ohjata oppilasta tavoitteelliseen kuvallisten taitojen kehittämiseen yksin ja yhteistyössä muiden kanssa. (L1, L2, L3, L5)	Osaa työskennellä yhteisesti asetettujen tavoitteiden mukaan Osaa ohjatusti kehittää omaa kuvailmaisuaan yksin Tutustuu kuvailmaisun kehittämiseen ryhmän jäsenenä	Osaa ohjatusti asettaa pieniä tavoitteita omalle työskentelylleen Osaa kehittää omaa kuvailmaisuaan yksin Harjoittelee kehittämään kuvailmaisuaan ryhmän jäsenenä	Osaa asettaa pieniä tavoitteita omalle työskentelylleen Osaa ohjatusti kehittää omaa kuvailmaisuaan ryhmän jäsenenä	Osaa ohjatusti asettaa tavoitteita yksin ja yhteistyössä	Oppilas osaa asettaa tavoitteita ja pyrkii kehittämään kuvailmaisuaan yksin ja ryhmän jäsenenä.
T6 ohjata oppilasta tutustumaan erilaisiin kuvallisen viestinnän tapoihin ja käyttämään kuvallisen vaikuttamisen keinoja omassa kuvissaan. (L1, L2, L4, L7)	Tutustuu kuvallisen vaikuttamisen keinoihin (muoto, koko, sommittelu, väri)	Harjoittelee erilaisten kuvallisen vaikuttamisen keinojen käyttämistä omassa kuvissaan	Osaa käyttää joitakin kuvallisen vaikuttamisen keinoja omassa kuvissaan	Osaa ohjatusti käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaisustaan mielipidettään	Oppilas osaa käyttää erilaisia kuvallisen vaikuttamisen keinoja ilmaisustaan mielipiteitään.
T7 ohjata oppilasta tarkastelemaan kuvia eri lähtökohdista ja eri yhteyksissä sekä pohtimaan todellisuuden ja fiktion suhdetta. (L1, L2, L4, L5)	Tutustuu erilaisiin kuviin Huomaa ohjatusti, miten kuvan sisältö ja muoto vaikuttavat kuvan tulkintaan Huomaa ohjatusti, että kuvaa voi tulkita monella eri tavalla	Osaa ohjatusti tarkastella sisällön ja muodon vaikutusta kuvan tulkintaan Tietää, että (valo)kuvia voi käsitellä	Osaa ohjatusti tarkastella asiayhteyden vaikutusta kuvan tulkintaan Osaa ohjatusti tarkastella kuvia eri näkökulmista	Osaa tarkastella kuvia eri lähtökohdista Ymmärtää kuvan käsittelemisen mahdollisuuden tarkastelemissaan kuvissa	Oppilas osaa tarkastella sisällön, muodon ja asiayhteyden vaikutusta erilaisten kuvien tulkintaan.
T8 ohjata oppilasta tarkastelemaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä pohtimaan historiallisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutusta kuviin. (L1, L4, L5, L6)	Tutustuu taiteen ja visuaalisen kulttuurin tarkasteluun	Harjoittelee taiteen ja visuaalisen kulttuurin tulkitsemista eri näkökulmista	Osaa ohjatusti tulkita kuvia eri näkökulmista Harjoittelee keskustelemaan tulkinnoista	Osaa tulkita kuvia eri näkökulmista Osaa ohjatusti keskustella tulkinnoista	Oppilas osaa tulkita kuvia teoksen, tekijän ja katsojan näkökulmista sekä hyödyntää tulkintojaan kuvista keskusteltaessa.

T9 innostaa oppilasta kokeilemaan eri aikojen ja kulttuurien kuvailmaisun tapoja omassa kuvissaan. (L1, L2, L5, L6)	Tutustuu suomalaisen kulttuurin perinteisiin ja harjoittelee ilmaisemaan kuvallisesti havaintojaan	Tutustuu suomalaisen kulttuurin kuvailmaisuun ja osaa ilmaista kuvallisesti havaintojaan	Tutustuu Pohjoismaiden sekä Baltian maiden kulttuurien kuvailmaisuun ja harjoittelee ilmaisemaan kuvallisesti havaintojaan	Tutustuu Pohjoismaiden sekä Baltian maiden kulttuurien kuvailmaisuun ja osaa ilmaista kuvallisesti havaintojaan	Tutustuu eurooppalaisen kulttuurin kuvailmaisuun eri aikoina ja harjoittelee ilmaisemaan kuvallisesti havaintojaan Tutustuu esihistorialliseen, antiikin ajan sekä keskiaikaiseen kuvailmaisuun ja kokeilee näitä kuvailmaisun tapoja omassa töissään	Tutustuu eurooppalaisen kulttuurin kuvailmaisuun eri aikoina ja osaa ilmaista kuvallisesti havaintojaan Tutustuu esihistorialliseen, antiikin ajan sekä keskiaikaiseen kuvailmaisuun ja osaa käyttää näitä kuvailmaisun tapoja omassa töissään	Tutustuu muiden maanosien kuvailmaisuun eri aikoina ja harjoittelee ilmaisemaan kuvallisesti havaintojaan Tutustuu uuden ajan murrosvaiheen taiteeseen ja kokeilee samoja kuvailmaisun tapoja omassa töissään	Oppilas osaa hyödyntää erilaisia kuvailmaisun tapoja tarkastellessaan taidetta ja muuta visuaalista kulttuuria sekä tehdessään omia kuvia.
T10 ohjata oppilasta keskustelemaan taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista (L3, L4, L6, L7)	Osaa ohjatusti löytää yksiselitteisestä teoksesta sanoman Tutustuu jonkin taideteoksen välittämiin arvoihin yhteisen keskustelun kautta	Harjoittelee erilaisen taiteen sisällön tulkittamista Harjoittelee taiteen ja ympäristöjen arvojen tunnistamista	Löytää ohjatusti taiteessa ja ympäristössä ilmeneviä arvoja ja harjoittelee ilmaisemaan oman näkemyksensä niistä	Osaa ohjatusti ilmaista näkemyksiään taiteen ja ympäristön arvoista	Oppilas osaa ilmaista näkemyksiään taiteessa, ympäristössä ja muussa visuaalisessa kulttuurissa ilmenevistä arvoista.			
T11 kannustaa oppilasta ottamaan huomioon kulttuurinen moninaisuus ja kestävä kehitys kuvailmaisun sisältöjä ja toimintatapoja valitessaan (L1, L2, L4, L7)	Harjoittelee käyttämään materiaaleja ja työvälineitä taloudellisesti ja tarkoituksenmukaisesti Harjoittelee valitsemaan monenlaisia sisältöjä omaan kuvailmaisuunsa	Osaa pääsääntöisesti huolehtia työskentely-ympäristöstään ja välineistään Tunnistaa ohjatusti kulttuuriseen monimuotoisuuteen ja kestäväan kehitykseen liittyviä näkökulmia omassa ja muiden kuvailmaisussa	Osaa huolehtia työskentely-ympäristöstään ja -välineistään Osaa ohjatusti valita oman kuvailmaisuun sisältöjä kulttuurinen moninaisuus huomioon ottaen	Osaa ohjatusti valita oman kuvailmaisuun sisältöä kestävä kehitys huomioon ottaen	Oppilas ottaa kuvailmaisuunsa huomioon kulttuurisen moninaisuuden ja kestäväan kehitykseen liittyviä näkökulmia.			

Käsityö 3.-6.lk	3.lk välttävä osaaminen	3.lk hyvä osaaminen / 4.lk välttävä osaaminen	4.lk hyvä osaaminen/ 5.lk välttävä osaaminen	5.lk hyvä osaaminen / 6.lk välttävä osaaminen	6.lk hyvä osaaminen
T1 vahvistaa oppilaan kiinnostusta käsin tekemiseen sekä innostaa keksivään, kokeilevaan ja paikallisuutta hyödyntävään käsityöhön (L1, L2)	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilaita ohjataan pohtimaan kokemuksia osana itsearviointia.
T2 ohjata oppilasta hahmottamaan ja hallitsemaan kokonainen käsityöprosessi ja sen dokumentointi (L1, L5)	Osaa ohjatusti kertoa työstään ja sen vaiheista Osaa ohjatusti tehdä suunnitelman työstään	Osaa tehdä suunnitelman työstään ja ohjatusti työskennellä sen mukaan Harjoittelee prosessin dokumentointia	Osaa työskennellä tehdyn suunnitelman mukaan Osaa ohjatusti arvioida omaa työtään ja työskentelyään Osaa ohjatusti dokumentoida prosessin päävaiheita	Osaa ohjatusti toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin (suunnittelu, valmistus, arviointi, prosessin dokumentointi) Osaa ohjatusti dokumentoida prosessia	Oppilas osaa toteuttaa kokonaisen käsityöprosessin ja tehdä dokumentointia prosessin eri vaiheista.
T3 opastaa oppilasta suunnittelemaan ja valmistamaan yksin tai yhdessä käsityötuote tai -teos luottaen omiin esteettisiin ja teknisiin ratkaisuihin (L2, L4, L5)	Osaa suunnitella yhteisesti valittuun tuotteeseen omia yksityiskohtia Harjoittelee suunnitelman mukaisen tuotteen valmistamista	Osaa ohjatusti suunnitella oman tuotteensa esimerkkien avulla Osaa ohjatusti valmistaa yksinkertaisen tuotteen	Osaa ohjatusti suunnitella yksin tai yhdessä toimivan tuotteen, jonka pystyisi toteuttamaan omilla taidoillaan sovitussa ajassa Osaa ohjatusti valmistaa suunnitelman mukaisen, yksinkertaisen tuotteen	Osaa ohjatusti suunnitella toimivan tuotteen, jonka pystyisi toteuttamaan omilla taidoillaan sovitussa ajassa Osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen	Oppilas osaa valmistaa omaan tai yhteiseen suunnitelmaansa perustuvan tuotteen tai teoksen, jossa on huomioitu esteettisyys ja toimivuus.
T4 ohjata oppilasta tunnistamaan käsitteistöä sekä tuntemaan monia erilaisia materiaaleja ja työstämään niitä tarkoituksenmukaisesti (L4, L6)	Tutustuu erilaisiin materiaaleihin Osaa ohjatusti käyttää vuosiluokan sisältöihin liittyviä perustyökaluja turvallisesti Kokeilee ohjatusti vuosiluokan luokan keskeisiin sisältöihin kirjattuja tekniikoita	Tuntee joitakin materiaaleja Harjoittelee oikeiden materiaalien ja tekniikoiden valintaa oman suunnitelmansa toteuttamiseksi Kokeilee ohjatusti vuosiluokan keskeisiin sisältöihin kirjattuja tekniikoita	Tuntee joitakin materiaaleja ja tekniikoita ja osaa esimerkkien avulla kertoa niiden käyttötarkoituksia Osaa ohjatusti valita oikeita materiaaleja ja tekniikoita oman suunnitelmansa toteuttamiseksi Kokeilee ohjatusti vuosiluokan keskeisiin sisältöihin kirjattuja tekniikoita	Tuntee materiaaleja ja tekniikoita ja osaa kertoa niiden käyttötarkoituksista Osaa valita oikeita materiaaleja ja tekniikoita oman suunnitelmansa toteuttamiseksi Kokeilee ohjatusti vuosiluokan keskeisiin sisältöihin kirjattuja tekniikoita	Oppilas valitsee, yhdistää ja käyttää tarkoituksenmukaisesti eri materiaaleja ja valmistustekniikoita. Oppilas tuntee ja osaa käyttää käsityön käsitteistöä.
T5 kannustaa oppilasta toimimaan pitkäjänteisesti ja vastuuntuntoisesti, huolehtimaan turvallisesta työskentelystä sekä valitsemaan ja käyttämään työhön sopivaa välineistöä (L3, L6)	Noudattaa annettuja ohjeita Valitsee ohjatusti oikeat työvälineet Käyttää työkaluja vastuullisesti ja turvallisesti	Harjoittelee toimimaan pitkäjänteisesti asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Tuntee joitakin työkaluja ja laitteita ja tutustuu niiden käyttötappoihin	Osaa ohjatusti toimia pitkäjänteisesti asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Tuntee työkaluja ja laitteita Osaa käyttää tuttuja työvälineitä turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti	Osaa toimia pitkäjänteisesti asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi Tuntee yksinkertaisia laitteita ja osaa kertoa esimerkin avulla niiden toimintaperiaatteista	Oppilas ottaa vastuuta omasta työstään ja toimii tavoitteellisesti. Oppilas osaa kuvata yksinkertaisten ja arkipäivään liittyvien laitteiden toimintaperiaatteita. Oppilas osaa käyttää asianmukaisia työvälineitä, koneita ja laitteita oikein, turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti.
T6 opastaa oppilasta käyttämään tieto- ja viestintäteknologiaa käsityön suunnittelussa, valmistamisessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa (L5)	Osaa dokumentoida tuotteensa valokuvaamalla tai videoimalla Harjoittelee etsimään ideoita verkosta	Osaa dokumentoida tuotteensa työvaiheita esimerkiksi valokuvaamalla tai videoimalla Osaa kirjoittaa lyhyitä havaintoja prosessista Osaa ohjatusti etsiä ideoita verkosta	Osaa dokumentoida oman tuotteensa suunnittelun ja valmistuksen vaiheita esimerkiksi valokuvaamalla tai videoimalla Osaa kirjoittaa lyhyitä havaintoja ja johtopäätöksiä kuvien avulla Osaa etsiä ideoita verkosta	Osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa Osaa etsiä ideoita ja inspiraatiota verkosta	Oppilas osaa käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa ohjatusti käsityön suunnittelussa, valmistuksessa ja käsityöprosessin dokumentoinnissa.
T7 ohjata oppilasta arvioimaan, arvostamaan ja tarkastelemaan vuorovaikutteisesti omaa ja muiden kokonaisen käsityön prosessia (L1, L4, L7)	Osaa ohjatusti arvioida omaa työskentelyään	Osaa ohjatusti arvioida omaa työskentelyään ja valmista tuotetta Osaa ohjatusti antaa palautetta toisten tuotteista	Osaa arvioida omaa työskentelyään ja valmista tuotetta Osaa ohjatusti antaa palautetta toisten työskentelystä	Osaa realistisesti arvioida omaa työskentelyään ja valmista tuotetta Osaa antaa positiivista palautetta toisten töistä ja työskentelystä	Oppilas osallistuu rakentavasti oman ja toisten työn ja työskentelyn arviointiin ja vertaispalautteen antamiseen.
T8 herättää oppilas arvioimaan kulutus- ja tuotantotapoja kriittisesti (L1, L3, L7)	Harjoittelee käyttämään materiaaleja taloudellisesti	Osaa ohjatusti käyttää materiaaleja taloudellisesti Osaa ohjatusti esimerkkien avulla kertoa, miten tuotteen käyttö vaikuttaa sen elinkaareen	Osaa käyttää materiaaleja taloudellisesti Osaa esimerkkien avulla kertoa, miten tuotteen elinkaarta voisi pidentää	Osaa ohjatusti ja esimerkkien avulla ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaareen	Oppilas osaa ilmaista, miten kulutus- ja tuotantotavat vaikuttavat tuotteen elinkaareen.

Liikunta 3.-6.lk (1/2)	3.lk välttävä osaaminen	3.lk hyvä osaaminen / 4.lk välttävä osaaminen	4.lk hyvä osaaminen/ 5.lk välttävä osaaminen	5.lk hyvä osaaminen 6.lk välttävä osaaminen	6.lk hyvä osaaminen
T1 kannustaa oppilaita fyysiseen aktiivisuuteen, kokeilemaan erilaisia liikuntatehtäviä ja harjoittelemaan parhaansa yrittäen.	Kokeilee erilaisia liikuntatehtäviä	Harjoittelee kaikenlaisia liikuntatehtäviä	Osallistuu liikuntatuntien toimintaan Pyrkii kehittämään erilaisissa liikuntatehtävissä	Osallistuu liikuntatuntien toimintaan kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä	Oppilas osallistuu liikuntatuntien toimintaan yleensä aktiivisesti kokeillen ja harjoitellen erilaisia liikuntatehtäviä.
T2 ohjata oppilasta harjaanuttamaan havaintomotorisia taitojaan eli havainnoimaan itseään ja ympäristöään aistien avulla sekä tekemään liikuntatilanteisiin sopivia ratkaisuja.	Tuntee omat taitonsa ja rajansa niin, että liikkuminen on turvallista	Kehittää omia taitojaan liikkuu turvallisesti ja tarkoituksenmukaisesti erilaisissa tilanteissa	Tuntee omia taitojaan ja osaa ohjatusti sovitaa niitä liikuntatehtävissä ja -tilanteissa	Tekee liikuntatilanteissa yleensä tarkoituksenmukaisia ratkaisuja	Oppilas tekee eri liikuntatilanteissa, kuten leikeissä ja peleissä, useimmiten tarkoituksenmukaisia ratkaisuja.
T3 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan tasapaino- ja liikkumistaitojaan että soveltamaan niitä monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä, eri vuodenaikoina sekä eri tilanteissa.	Harjoittelee erilaisissa ympäristöissä liikkumista Harjoittaa tasapainoaa monipuolisesti Harjoittelee erilaisia motorisia taitoja	Osaa pääsääntöisesti liikkua tutussa ympäristössä Harjoittelee liikkumista ja tasapainoilua monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä Hallitsee joitakin motorisia taitoja Kehittää omia motorisia taitojaan	Osaa liikkua tutussa ympäristössä ja harjoittelee liikkumista ja tasapainoilua monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä Hallitsee erilaisia motorisia taitoja	Osaa pääsääntöisesti tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä Hallitsee erilaisia motorisia taitoja ja osaa soveltaa niitä liikkueessaan	Oppilas osaa tasapainoilla ja liikkua erilaisissa oppimisympäristöissä.
T4 ohjata oppilasta sekä vahvistamaan että soveltamaan välineenkäsittelytaitojaan monipuolisesti erilaisissa oppimisympäristöissä käyttämällä erilaisia välineitä eri vuodenaikoina erilaisissa tilanteissa.	Harjoittelee erilaisten välineiden käyttöä	Osaa käsitellä joitakin välineitä	Osaa käsitellä useita välineitä ja kehittää omaa välineenkäsittelytaitoaan	Osaa käsitellä erilaisia välineitä ja osaa toisinaan soveltaa taitoaan erilaisissa oppimisympäristöissä	Oppilas osaa käsitellä erilaisia liikuntavälineitä erilaisissa oppimisympäristöissä.
T5 kannustaa ja ohjata oppilasta arvioimaan, ylläpitämään ja kehittämään fyysisiä ominaisuuksiaan: nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa.	Harjoittelee nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa monipuolisesti	Osaa ohjatusti arvioida ja kehittää omia fyysisiä ominaisuuksiaan	Osaa arvioida omia fyysisiä ominaisuuksiaan ja tietää, miten niitä voi kehittää	Osaa pääsääntöisesti arvioida omia fyysisiä ominaisuuksiaan Kehittää tai ylläpitää fyysisiä ominaisuuksiaan	Oppilas osaa arvioida fyysisiä ominaisuuksiaan ja harjoittaa nopeutta, liikkuvuutta, kestävyyttä ja voimaa
T6 opettaa uimataitoa, jotta oppilas pystyy liikkumaan vedessä ja pelastautumaan vedestä.	Harjoittelee myyräuintia Harjoittelee kellumista Kokeilee kasvojen laittamista veteen	Osaa uida 10 metriä Osaa kellua Laittaa kasvot veteen	Osaa uida kahdella uintitavalla Osaa sukeltaa	Oppilas on perusuimataitoinen (Osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla).	Oppilas on perusuimataitoinen (Osaa uida 50 metriä kahta uintitapaa käyttäen ja sukeltaa 5 metriä pinnan alla).
T7 ohjata oppilasta turvalliseen ja asialliseen toimintaan liikuntatunneilla.	Pukeutuu liikuntatunnilla pääsääntöisesti tarkoituksenmukaisiin vaatteisiin Tuntee liikuntatunnin turvallisuuteen vaikuttavia seikkoja	Tietää, mitä on turvallinen ja asiallinen toiminta liikuntatunnilla Pyrkii toimimaan asiallisesti	Osaa toisinaan ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunnilla Pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti	Osaa pääsääntöisesti ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunnilla Pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti	Oppilas osaa ottaa huomioon mahdolliset vaaratilanteet liikuntatunneilla sekä pyrkii toimimaan turvallisesti ja asiallisesti.
T8 ohjata oppilasta työskentelemään kaikkien kanssa sekä säätämään toimintaansa ja tunneilmaisuaan liikuntatilanteissa toiset huomioon ottaen.	Osaa ohjatusti säädellä toimintaansa tunteistaan huolimatta Noudattaa useimmiten sääntöjä yhteisissä leikeissä Työskentelee erilaisissa kokoonpanoissa	Osaa pääsääntöisesti säädellä toimintaansa tunteistaan huolimatta Tunnistaa oman vaikutuksensa yhteisten tilanteiden onnistumiseen	Osaa ohjatusti säädellä tunneilmaisuaan Pystyy pääsääntöisesti työskentelemään kaikkien kanssa	Osaa pääsääntöisesti toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla Osaa säädellä tunneilmaisuaan Pystyy työskentelemään kaikkien kanssa	Oppilas osaa toimia eri liikuntatilanteissa yhteisesti sovitulla tavalla.
T9 ohjata oppilasta toimimaan reilun pelin periaatteella sekä kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista.	Tietää, mikä on reilun pelin periaate	Pyrkii toimimaan reilun pelin periaatteen mukaan	Noudattaa pääsääntöisesti reilun pelin periaatteita Harjoittelee kantamaan vastuuta yhteisistä oppimistilanteista	Osaa ohjatusti kantaa vastuuta yhteisissä oppimistilanteissa	Oppilas noudattaa reilun pelin periaatteita ja osoittaa pyrkivänsä vastuullisuuteen yhteisissä oppimistilanteissa.

T10 kannustaa oppilasta ottamaan vastuuta omasta toiminnasta ja vahvistaa itsenäisen työskentelyn taitoja.	Harjoittelee työskentelemään itsenäisesti Harjoittelee ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan	Osaa pääsääntöisesti työskennellä itsenäisesti tutuissa tilanteissa Osaa toisinaan toimia vastuullisesti	Osaa toisinaan työskennellä itsenäisesti Osaa pääsääntöisesti toimia vastuullisesti tutuissa tilanteissa	Osaa pääsääntöisesti työskennellä itsenäisesti Osaa toimia vastuullisesti tutuissa tilanteissa	Oppilas osaa yleensä työskennellä vastuullisesti ja itsenäisesti.
T11 huolehtia siitä, että oppilaat saavat riittävästi myönteisiä kokemuksia omasta kehosta, pätevyydestä ja yhteisöllisyydestä.	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.	Ei vaikuta arvosanan muodostamiseen. Oppilasta ohjataan pohtimaan kokemuksiaan osana itsearviointia.